

Nr 45.

Ankom till riksdagens kansli den 29 april 1937 kl. 1 e. m.

Utlåtande i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i vissa delar av strafflagen, m. m. dels ock väckta motioner angående effektivare lagstiftning mot ocker.

Genom en den 5 mars 1937 dagtecknad, till lagutskott hänvisad proposition, nr 187, vilken behandlats av första lagutskottet, har Kungl. Maj:t under återopande av propositionen bilagda, i statsrådet och lagrådet förda protokoll föreslagit riksdagen att antaga följande förslag till

1) L a g

om ändring i vissa delar av strafflagen.

Härigenom förordnas, dels att 17 kap. 1—3 §§, 18 kap. 4 och 5 §§ samt 20 kap. 9 § 2 mom. strafflagen skola upphöra att gälla dels att 5 kap. 10 och 12 §§, 12 kap. 1, 2 och 4 §§, 13 kap. 1 §, 14 kap. 9, 13, 36, 37 och 45 §§, 15 kap. 12 och 16 §§, 18 kap. 1—3 och 6—9 §§, 19 kap. 11 §, 20 kap. 3 och 7 §§, 22 kap. 1 och 11 §§, 23 kap. 1 och 3 §§ samt 25 kap. 12 § strafflagen¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives dels ock att i 15 och 18 kap. skola införas nya paragrafer, en i 15 kap. betecknad såsom 15 a § samt två i 18 kap. betecknade såsom 2 a § och 8 a § av nedan angivna innehåll:

5 KAP.

10 §.

Nu har någon i annat fall än i 7 eller 8 § sägs brukat våld till avvärijande av ett påbrjät eller omedelbart förestående orättmätigt angrepp å person eller egendom, eller övat våld emot den som medelst inbrott eller eljest olovligen inträngt i annans rum, hus, gård eller fartyg, eller emot den som vägrat att från annans hemvist efter tillsägelse sig begiva: var det våld ej större än nöden krävde, och stod det ej heller i uppenbart missförhållande till den skada som av angreppet var att befara; då skall han från straff frias. Finnes han hava gjort svårare våld än nu är sagt, vare lag som i 9 § stadgas.

¹ Senaste lydelse, se beträffande 5 kap. 10 § samt 12 kap. 1, 2 och 4 §§ 1890: 33 s. 1, beträffande 14 kap. 9 § 1931: 327, 36 § 1921: 288, 37 § 1917: 382 och 45 § 1924: 369, beträffande 15 kap. 12 § 1921: 288, beträffande 18 kap. 1 § 1890: 33 s. 1, 6 § 1917: 382 samt 7—9 §§ 1918: 459, beträffande 19 kap. 11 § 1931: 327, beträffande 20 kap. 3 § 1902: 71 s. 8 och 7 § 1890: 33 s. 1, beträffande 22 kap. 1 och 11 §§ 1890: 33 s. 1, beträffande 23 kap. 1 och 3 §§ 1921: 229 samt beträffande 25 kap. 12 § 1918: 312.

12 §.

För händelse — — — straff dömas.

Förhöjt straff, som lagen utsätter för det fall att någon av brottslig gärning får viss kroppsskada eller död, må ej heller ådömas, där sådan utgång timat mera av våda än av vållande, såframt ej gärningsmannen efter vunnin insikt om faran underlåtit att göra vad i hans förmåga stått för att avvärja denna verkan. Vad nu är sagt skall dock ej äga tillämpning i de fall varom i 14 kap. 7, 8 och 14 §§ stadgas.

12 KAP.

1 §.

Den som, sig eller annan till nytta eller att därmed skada göra, genom tillägg, utplåning eller annorledes förfalskar eller ock förstör någon domstols eller annan offentlig myndighets dombok eller huvudprotokoll, kronans räkenskapsböcker eller andra sådana handlingar eller skrifter, som till allmän nytta och efter rättelse äro; dömes till straffarbete från och med två till och med åtta år. Äro omständigheterna synnerligen mildrande; må tiden för straffarbetet till sex månader nedsättas.

2 §.

Har någon antingen förfalskat allmän handling, som är utgiven i Konungens namn, eller i Rikets ständers eller deras avdelningars, eller i domstols, Konungens befallningshavandes eller annan offentlig myndighets, eller i särskild ämbets- eller tjänstemans uti ärende, som till hans ämbete eller tjänst hörer, eller å falsk skrift tillsatt eller annorledes förskaffat sig underskrift eller besegling, varmed sken av allmän handling däråt beredes; och har han av den falska handlingen, sig eller annan till nytta eller att därmed skada göra, bruk gjort; dömes till straffarbete från och med sex månader till och med fyra år. Äro omständigheterna synnerligen mildrande; må tiden för straffarbetet till två månader nedsättas.

4 §.

Den, som falskeligen i annan persons namn skriver köpebrev, testamente, kontrakt, skuldebrev, växel, invisning, kredit- eller kvittobrev, handelsbok eller annan enskild handling, som till bevis om rättighet eller befrielse från förbindelse tjänar, eller riktig sådan handling genom tillägg, utplåning eller annorledes förfalskar; eller å falsk skrift tillsätter eller förskaffar sig underskrift, varmed sken av gällande handling däråt beredes; varde, där han den handling, sig eller annan till nytta eller att därmed skada göra, begagnar, dömd till straffarbete i högst fyra år eller, där omständigheterna äro synnerligen mildrande, till fängelse i högst sex månader.

13 KAP.

1 §.

Har någon, emot bättre vetande, burit falskt vittnesbörd eller eljest avgivit falsk utsaga, och det vittnesbörd eller den utsaga med laga edgång inför domstol, eller annorstädes efter domstols förordnande, bekräftat; dömes, för mened, till straffarbete från och med ett till och med sex år. Äro omständigheterna synnerligen mildrande; må tiden för straffarbetet till sex månader nedsättas.

14 KAP.

9 §.

Är någon uppsåtligen, genom vårdslöshet, oförsiktighet eller försummelse, vållande till annans död; dömes till fängelse i högst ett år eller, där omständigheterna äro mildrande, till böter, dock ej under tio dagsböter.

Var vållandet — — — två år dömas.

13 §.

För uppsåtlig misshandel, varå ringare eller ingen skada följt, vare straffet böter eller fängelse i högst ett år.

36 §.

Begår någon — — — försvårande ansedd.

Gör någon uppsåtligen annan misshandel å skyldeman i rätt uppstigande led; då må straffet ej sättas lägre än två månaders straffarbete: äro omständigheterna försvårande; må straffarbetet förhöjas till sådant arbete på livstid, om högsta strafftiden är i allmänhet bestämd till tio år, och, i annat fall, till två år utöver den i allmänhet bestämda högsta strafftiden. Sker sådan misshandel å annan av de personer, som i första stycket äro nämnda; varde den omständighet såsom synnerligen försvårande ansedd.

37 §.

Förbryter man sig, såsom i 15 § sägs, mot skyldeman i rätt uppstigande led; varde, där ingen skada sker, ändock straffad med fängelse i högst ett år. Sker sådan förbrytelse mot annan av de personer, som i 36 § äro nämnda; varde den omständighet såsom synnerligen försvårande ansedd.

45 §.

Misshandel som i 12 eller 13 § sägs, ändå att den skett emot maka, styv- eller svärföräldrar, adoptivföräldrar, fosterföräldrar, förmyndare, husbonde eller annan förman, så ock brott efter 15 eller 37 §, må ej åtalas av allmän åklagare, där ej målsägande brottet till sådant åtal angiver, eller det blivit

förövat under sabbat eller vid sådant tillfälle eller å sådan ort som i 11 kap. 9 eller 15 § omförmäles. Utan hinder av vad nu är sagt må, där misshandel varom i 12 eller 13 § förmäles medfört döden, brottet åtalas av allmän åklagare.

Vållande, varom — — — än målsägande.

Därest brott — — — till åtal.

Har brott — — — åtal angives.

15 KAP.

12 §.

Tager man kvinna med våld och, emot hennes vilja, med henne övar otukt, eller tvingar man henne därtill genom hot, som innebär trängande fara; varde dömd till straffarbete från och med fyra till och med tio år. Äro omständigheterna synnerligen mildrande; må tiden för straffarbetet till två år nedsättas. Fick kvinnan av den gärning svår kroppsskada; dömes till straffarbete på livstid eller i tio år: ljöt hon därav döden; dömes gärningsmannen till straffarbete på livstid.

15 a §.

Har någon förmått kvinna till otukt genom annat våld eller hot om brottslig gärning än i 12 § avses, eller medelst hot att åtala eller angiva någon för brott eller att lämna meddelande, som är menligt för någons ära, goda namn och medborgerliga anseende, yrke, näring eller fortkomst; dömes till straffarbete i högst fyra år eller fängelse. Äro omständigheterna synnerligen försvårande; må tiden för straffarbetet till sex år höjas.

Stannade gärningen vid försök; straffes högst med straffarbete i två år eller, där omständigheterna äro synnerligen försvårande, med straffarbete i högst fyra år.

16 §.

Brott, som i 12, 13, 14, 15 eller 15 a § sagt är, må ej åtalas av allmän åklagare, där ej kvinnan av brottet död ljutit, eller det av henne eller hennes målsman till sådant åtal angivet varder. Ej heller må sådant åtal anställas sedan sex månader förflutit efter det brottet skedde, där ej laga förfall visas eller så är, att döden genom brottet blivit kvinnan tillskyndad.

18 KAP.

1 §.

Öva släktingar i rätt upp- och nedstigande led otukt med varandra; dömes den äldre till straffarbete från och med ett till och med sex år samt den yngre till straffarbete i högst två år eller fängelse.

Har släkting i rätt uppstigande led övat otukt med den, som ej fyllt femton år eller som var sinnessjuk eller sinnesslö, eller eljest genom grovt missbruk av den yngres beroende ställning förmått denne till otukt, skall han dömas till straffarbete från och med fyra till och med tio år.

2 §.

Övas otukt mellan dem, av vilka den ene är eller varit gift med den andres släkting i rätt upp- eller nedstigande led; dömes till straffarbete i högst två år eller fängelse. Var äktenskapet upplöst, må till böter dömas.

Styvfader eller styvmoder, som under omständigheter svarande mot de i 1 § 2 mom. angivna övat otukt med styvbarn eller styvbarns avkomling, dömes till straffarbete från och med ett till och med sex år.

2 a §.

Ej må den som genom grovt missbruk av beroende ställning förmåtts till otukt, varom i 1 eller 2 § sägs, till straff dömas; ej heller i något fall den som vid otuktens övande var under aderton år.

3 §.

Öva syskon otukt med varandra; varde dömda till straffarbete i högst två år eller fängelse.

6 §.

Öva religions- eller skollärare, uppfostrare eller läromästare otukt med ungdom, som de till undervisning eller uppfostran hava, eller göra det adoptivföräldrar med adoptivbarn, fosterföräldrar med fosterbarn, eller förmyndare med myndling; varde dömda till straffarbete i högst fyra år eller fängelse. Äro omständigheterna synnerligen försvårande; må till straffarbete i högst sex år dömas.

Övar styresman, föreståndare eller annan tjänsteman, läkare, uppsyningsman eller vaktbetjänt vid straffinrättning, häkte, sjukhus, fattighus, barnhus eller annan sådan inrättning, otukt med kvinna, som där intagen är; dömes till straffarbete i högst två år eller fängelse.

7 §.

Övar man otukt med kvinna, som ej fyllt tolv år; dömes till straffarbete från och med fyra till och med åtta år; dock må, där omständigheterna äro synnerligen mildrande, tiden för straffarbetet till två år nedsättas. Fick kvinnan av gärningen svår kroppsskada eller ljöt hon därav döden; dömes till straffarbete från och med åtta till och med tio år eller på livstid.

8 §.

Övar någon, i annat fall än i 7 § sägs, otukt med barn, som ej fyllt femton år; dömes till straffarbete från och med sex månader till och med fyra år eller fängelse i minst sex månader.

8 a §.

Förmår man, i annat fall än här ovan avses, genom grovt missbruk av överordnad ställning kvinna, som ej fyllt aderton år, till otukt; straffes med fängelse.

9 §.

Övar man otukt med kvinna, som är sinnessjuk eller sinnesslö; dömes till fängelse eller till straffarbete i högst fyra år.

19 KAP.

11 §.

Var som — — — tio dagsböter.

Fick annan svår kroppsskada eller död, dömes gärningsmannen, i förra fallet till straffarbete från och med sex till och med tio år eller på livstid, och i senare fallet till straffarbete på livstid. Åstadkoms allmänt farlig över-
svämning, varde gärningsmannen dömd till straffarbete från och med fyra till och med åtta år.

20 KAP.

3 §.

Såsom stöld eller snatteri skall anses:

1. om man svikligen tager något från barn, som ej fyllt tolv år, eller från avvita;
2. om man, i uppsåt att sig eller annan den tillägna, olovligen bortleder elektrisk ström från elektrisk anläggning.

7 §.

Begår någon andra gången stöld; dömes till straffarbete i högst tre år; dock må, där omständigheterna äro synnerligen mildrande, till fängelse i högst sex månader dömas. Inträffar fall, som i 4 § nämnes; vare straffet straffarbete i högst fyra år.

Kommer han åter tredje gången eller oftare; dömes till straffarbete i högst fyra år, eller, där stölden är sådan, som i 4 § sägs, till straffarbete i högst fem år.

Inbrott utan — — — sagt är.

Samma lag — — — straffas skall.

22 KAP.

1 §.

Var, som genom antagande av falskt namn, stånd eller yrke, eller genom annat svikligt förfarande, bedrager sig till gods eller penningar, eller förlust

därav annan tillskyndar, dömes, där ej annorledes här nedan stadgas, till fängelse i högst sex månader eller straffarbete i högst två år. Äro omständigheterna synnerligen försvårande; må tiden för straffarbetet till fyra år höjas: äro de synnerligen mildrande; må till böter dömas.

11 §.

Förfalskar man, svikligen förbyter, försnillar eller eljest uppsåtligen förskingrar annans gods, det man i besittning haver; straffes högst med straffarbete i två år. Äro omständigheterna synnerligen försvårande; må tiden för straffarbetet till fyra år höjas.

23 KAP.

1 §.

Finnes gäldenär, som kommit i konkurstillstånd, hava övat bedrägeri mot sina borgenärer i något av dessa fall:

1) att han under lånat namn köpt egendom och den bland tillgångarna ej uppgivit, eller under falskt sken av köp, gåva eller annat avtal egendom från konkursboet undandragit, eller annorledes svikligen förskingrat, undandolt eller ur vägen skaffat något av sina tillgångar; eller

2) att han i hemligt förstånd med någon föregiven borgenär uppgivit eller vidgått falsk skuld; eller

3) att han, där han idkat handel eller annan rörelse, varöver bok hållas bör, fört falska böcker, eller sina böcker svikligen förändrat eller uppsåtligen förstört, undanstuckit eller oläsliga gjort;

en sådan gäldenär skall dömas till straffarbete från och med ett till och med sex år. Äro omständigheterna synnerligen mildrande; må tiden för straffarbetet till sex månader nedsättas.

Samma lag — — — 3) sägs.

3 §.

Prövas gäldenär, som kommit i konkurstillstånd, hava visat uppenbar vårdslöshet mot sina borgenärer därigenom

1) att han till sitt hushåll eller sina personliga utgifter använt, eller på spel eller andra därmed jämförliga företag, där utgången berott av ren tillfällighet, eller genom vingleri i växelrörelse eller lättsinnigt ingångna ansvarsförbindelser förlorat belopp, som icke stått i skäligt förhållande till hans ställning eller tillgångar;

2) att han antingen inom de sista trettio dagarna förr än han sin egendom avträdde eller borgenärs ansökning därom honom kungjord blev, eller ock i fall, då konkursen följt på offentlig ackordsförhandling utan konkurs såsom i 2 § under 1) sägs, inom de sista trettio dagarna före ingivandet av ansökningen om inledande av ackordsförhandling eller därefter indragit penningar, borgat varor eller sålt egendom och ej kan nöjaktigt reda därför visa;

3) att han, där han idkat handel eller annan rörelse, varöver bok hållas bör, sådan bokföring icke ordentligen fullgjort;

4) att han, sedan han på sådant obestånd kommit, att han inse bort, det han ej kunde rätt för sig göra, genom försäljning av egendom till uppenbart underpris eller på annat sådant sätt berett sig penningtillgång, eller gynnat någon borgenär, till de övrigas förfång, med betalning, pant eller annan säkerhet för fordran, som ej förfallen varit eller varför viss förfallotid ej varit utsatt och krav ej heller hos gäldenären skett, eller, i uppenbar avsikt att fördröja utbrott av konkurs, sin rörelse fortsatt och därunder penningar eller varor upplånat;

dömes till fängelse eller, om omständigheterna äro synnerligen försvårade, till straffarbete i högst två år; i fall varom under 3) sägs må, där omständigheterna äro synnerligen mildrande, dömas till böter, dock ej under trettio dagsböter.

Samma lag — — — 4) sägs.

25 KAP.

12 §.

Har ämbetsman, som i 11 § omtalas, genom falska räkenskaper eller böcker sökt dölja sitt tillgrepp, såsom att han utslutit influtna medel eller upptagit dem såsom restantier, eller å räkning uppfört utbetalningar, som icke skett, eller har han, till bristens döljande, undanskaffat handlingar, företett veterligen oriktiga verifikationer, eller förövat annat sådant bedrägeri; dömes, ändå att han det förskingrade ersätter eller säkerhet därför ställer, till avsättning och straffarbete från och med ett till och med sex år. Äro omständigheterna synnerligen mildrande; må tiden för straffarbetet till sex månader nedsättas.

Denna lag träder i kraft, beträffande 20 kap. 7 § och 9 § 2 mom. den dag Konungen förordnar, samt i övrigt den 1 juli 1937.

2) L a g

om ändrad lydelse av 11 kap. 8 § giftermålsbalken.

Härigenom förordnas, att 11 kap. 8 § giftermålsbalken skall erhålla följande ändrade lydelse:

8 §.

Bryter ena maken äktenskapet med hor, eller övar han eljest otukt med annan, have andra maken rätt till äktenskapsskillnad, såvida han ej varit

delaktig i gärningen eller samtyckt därtill; han instämme dock sin talan inom sex månader efter erhållen kunskap om gärningen och senast inom tre år, sedan den begicks, eller vare förlustig sin rätt.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1937.

3) L a g

angående ändrad lydelse av 3 och 5 §§ lagen den 21 september 1915 (nr 362) om behörighet att utöva läkarkonsten.

Härigenom förordnas, att 3 och 5 §§ lagen den 21 september 1915 om behörighet att utöva läkarkonsten skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives:

3 §.

Har legitimerad läkare genom utslag, som mot honom äger laga kraft, för brott, som han förövat under utövning av läkarkonsten, dömts till straffarbete eller svårare straff eller enligt 14 kap. 9, 12, 13, 17, 27 eller 33 §, 15 kap. 9, 14 eller 15 a § eller 18 kap. 6, 8, 8 a eller 9 § strafflagen till fängelse eller, där han innehaft sådan läkarbefattning, att brott i tjänsten bestraffas såsom brott av ämbetsman, i annat fall än nyss sagts för brott, som han förövat under utövning av läkarkonsten, gjort sig förfallen till avsättning från befattningen eller mistning därav på viss tid

eller fällts till ansvar enligt 7 § här nedan,

skall medicinalstyrelsen, såvida läkaren finnes hava genom vad han sålunda låtit komma sig till last visat sig ovärdig det förtroende, en läkare bör äga, eller oförmögen att nöjaktigt utöva sin konst, för viss tid, ej över tio år, eller för alltid återkalla hans legitimation; dock att för läkare, som blivit av Konungen eller av medicinalstyrelsen utnämnd till läkarbefattning, legitimationen ej må återkallas, så länge han innehar befattningen, samt att, där dylik läkare dömts till suspension, legitimationen må återkallas allenast för suspensions-tiden.

Där läkare — — — utöva läkarkonsten.

5 §.

Har någon, som är behörig att utöva läkarkonsten, dömts till straffarbete eller svårare straff eller enligt 14 kap. 9, 12, 13, 17, 27 eller 33 §, 15 kap. 9, 14 eller 15 a § eller 18 kap. 6, 8, 8 a eller 9 § strafflagen till fängelse eller till ansvar för förseelse, som i 7 § här nedan sägs, eller har innehavare av sådan läkarbefattning, att brott i tjänsten bestraffas såsom brott av ämbetsman,

gjort sig förfallen till avsättning från befattningen eller mistning därav på viss tid, skall domstolen till medicinalstyrelsen insända protokoll och utslag i målet.

Har någon — — — hos Konungen.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1937.

4) L a g

om ändrad lydelse av 1 § lagen den 14 juni 1901 (nr 36 s. 1) angående ocker.

Häri genom förordnas, att 1 § lagen den 14 juni 1901 angående ocker skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives:

1 §.

Var som vid försträckning av penningar eller beviljande av anstånd med gälds betalning begagnar sig av någons trångmål, oförstånd eller lättsinne till att taga eller för sig eller annan betinga förmögenhetsförmåner, vilka märkligen överstiga vad som efter omständigheterna kunde anses utgöra skälig ränta, varde, ändå att överenskommelsen har sken av avtal om annat än försträckning eller anstånd med betalning, för ocker straffad med fängelse eller dagsböter. Äro omständigheterna synnerligen försvårande, må till straffarbete i högst två år dömas.

Lag samma — — — skall utgå.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1937.

I samband med denna proposition har utskottet till behandling förehaft två före propositionens avlämnande inom andra kammaren väckta motioner, nr 358 av herr *Hage* och nr 359 av herr *Wallén m. fl.* I den förra motionen anhålles, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t ville låta utreda, huruvida, i vilken mån och på vilket sätt en lagstiftning må kunna komma till stånd, som innebär möjlighet att på ett bättre och effektivare sätt än vad som nu är fallet beivra och bestraffa ocker av olika slag, samt för riksdagen fortast framlägga det förslag, vartill utredningen kan föranleda. I den senare motionen begäres, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om utredning av frågan huruvida och på vad sätt en effektivare lagstiftning mot ocker vid försträckning må kunna komma till stånd samt om framläggande för riksdagen av de förslag vartill denna utredning kan föranleda.

Beträffande de skäl som ligga till grund för Kungl. Maj:ts förslag får utskottet, i den mån redogörelse därför ej lämnas här nedan, hänvisa till propositionen. I fråga om det närmare innehållet av motionerna hänvisas till dessa.

Förslagets tillkomst.

I den föreslagna lagen om ändring i vissa delar av strafflagen ha sammanförts förslag grundade å två olika av särskilda sakkunniga verkställda utredningar.

Med anledning av de yrkanden om en omarbetning av gällande stadganden rörande nödvärnsrätten, som under de senaste årtiondena framställts från skilda håll, tillkallade chefen för justitiedepartementet jämlikt nådigt bemyndigande den 11 maj 1934 professorn vid Stockholms högskola Nils Stjernberg samt borgmästaren Jakob Pettersson och advokaten friherre Georg Stjernstedt att såsom sakkunniga inom departementet biträda med utredning rörande revision av gällande lagbestämmelser om nödvärnsrätt. De sakkunniga avgåvo den 22 december 1934 betänkande i ämnet jämte förslag till lag om ändring i vissa delar av 5, 14 och 19 kap. strafflagen (statens off. utredn. 1934: 56).

Reformförslagen i betänkandet inskränktes till frågorna om nödvärnsområdet omfattning, om reglerna för nödvärnsexcessens bestraffning samt om beskaffenheten av vissa utav de bestraffningsregler som i sådant hänseende äro att tillämpa. Härutinnan föreslogos följande ändringar i strafflagen:

1) Nödvärnsrätt enligt 5 kap. 10 § skulle medgivas även vid viss annan ärekränkning än s. k. realinjurier.

2) Nödvärnsrätt enligt nyssnämnda paragraf skulle föreligga även vid hemfridsbrott bestående i att någon som lovligen inkommit i annans hemvist vägrade att efter tillsägelse begiva sig därifrån.

3) Vissa av de subjektiva förutsättningar, som enligt allmänstraffrättsliga regler måste vara för handen för att vid nödvärnsexcess straff skall inträda för uppsåtligt brott, skulle uttryckligen angivas i 5 kap. 9 §. Stadgandet i samma paragraf om straffrihet vid nödvärnsexcess skulle undergå viss ändring.

4) I 5 kap. 12 § skulle införas ett stadgande av innehåll att i lagen stadgade straffskärpningar vid fall av död eller kroppsskada såsom s. k. objektivt överskott i regel ej skulle få tillämpas när berörda olyckliga utgång timat mera av våda än av vållande. I samband därmed skulle vissa ändringar genomföras i 14 kap. 13 § och 19 kap. 11 § andra stycket strafflagen.

Över betänkandet infordrades utlåtanden från överståthållarämbetet samt länsstyrelserna i Östergötlands län, Malmöhus län och Göteborgs och Bohus län, varjämte tillfälle till yttrande bereddades Sveriges advokatsamfund.

Utlåtanden inkommo från nämnda myndigheter och från advokatsamfundet. Myndigheterna bifogade av dem infordrade yttranden från underlydande polis- och åklagarmyndigheter m. fl.

På grundval av de sakkunnigas förslag utarbetades därefter inom justitie-

departementet ett förslag till lag om ändring i vissa delar av 5, 14 och 19 kap. strafflagen, över vilket lagrådets utlåtande inhämtades.

I avgivet utlåtande framställde lagrådet mot vissa av de föreslagna ändringarna erinringar, vilka ha föranlett att dessa icke upptagits i propositionen.

Såsom ett led i den jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 16 december 1932 igångsatta utredningen angående partiella reformer på strafflagstiftningens område uppdrog chefen för justitiedepartementet den 15 juni 1935 åt professorn Ragnar Bergendal och hovrättsassessorn Gunnar Lindskog att utarbeta förslag till ändringar i strafflagens speciella del i syfte att bringa strafflatituderna för olika brott i bättre överensstämmelse med brottens svårhetsgrad enligt nu rådande uppfattning. Den 6 december 1935 anmodades överläkaren docenten Torsten Sondén — med vilken Bergendal och Lindskog tidigare under utredningen samrått — att deltaga i densamma såvitt anginge 18 kap. strafflagen. Såsom resultat av utredningen avgåvo de sakkunniga den 31 december 1935 en promemoria angående ändringar i strafflagen beträffande straffsatserna för särskilda brott m. m. (statens off. utredn. 1935: 68).

De sakkunnigas utredning utmynnade i första hand i ett förslag till lag om ändring i vissa delar av strafflagen. De föreslagna ändringarna avsågo följande lagrum: 12 kap. 1, 2, 4 och 21 §§ (förfalskning av vissa allmänna och enskilda handlingar), 13 kap. 1 § (mened), 14 kap. 9, 36 och 37 §§ (vållande till annans död, visst slag av misshandel m. m.), 15 kap. 12—15 §§ (våldtäkt m. m.), 17 kap. 1—3 §§ (upphävande av straffbestämmelserna för hor), 18 kap. 1—10 §§ (vissa otuktsbrott: blodskam, otukt med missbruk av auktoritet, otukt med minderårig, otukt med sinnessjuk eller sinnesslö kvinna, homosexuell otukt och otukt med djur), 20 kap. 4 och 7 §§ samt 9 § 2 mom. (kvalificerad stöld; återfall), 22 kap. 1, 11 och 14 §§ (bedrägeri; förskingring; trolöshet mot huvudman), 23 kap. 1 och 3 §§ (bedrägeri och vårdslöshet mot borgenärer) samt 25 kap. 12 och 20 §§ (ämbetsmans förskingring; avsättning såsom påföljd). Därjämte framlade de sakkunniga dels såsom en konsekvens av ändringen i 17 kap. ett förslag till lag om ändrad lydelse av 11 kap. 8 § giftermålsbalken dels ock ett förslag till lag angående ändrad lydelse av 3 och 5 §§ lagen den 21 september 1915 (nr 362) om behörighet att utöva läkarkonsten.

Yttranden över de sakkunnigas förslag avgåvos av justitiekanslersämbetet, medicinalstyrelsen, såvitt angår 18 kap. strafflagen och lagen om behörighet att utöva läkarkonsten, fångvårdsstyrelsen, överståthållarämbetet, tredje polisintendenten i Stockholm, en stadsfiskal i Stockholm, polismästarna i Uppsala, Eskilstuna, Norrköping, Karlskrona, Malmö, Lund, Hälsingborg, Göteborg, Borås, Örebro och Gävle, förste polisintendenten i Göteborg, styrelsen för Sveriges advokatsamfund, styrelserna för föreningarna Sveriges stadsdomare, Sveriges landsfogdar, Sveriges landsfiskaler och Sveriges stadsfiskaler ävensom av fyra häradshövdingar och aderton rådhusrätter. Tillfälle till yttrande hade beretts samtliga domhavande och

rådhusrätter samt, utöver förut angivna föreningsstyrelser, styrelserna för föreningen Sveriges häradshövdingar och svenska kriminalistföreningen.

Propositionen upptager flertalet av nu ifrågakvarande ändringsförslag, på vissa punkter kompletterade eller modifierade, endels i anledning av erinringar från lagrådets sida.

Förslaget till lag om ändrad lydelse av 1 § lagen angående ocker slutligen har utarbetats inom justitiedepartementet i samband med granskningen av sistnämnda sakkunnigas förslag.

Förslagets innehåll.

I fråga om innebörden av de genom propositionen framlagda lagförslagen får utskottet i korthet lämna följande redogörelse.

5 kap. strafflagen.

10 §.

Nödvärnsrätt föreligger enligt gällande rätt bl. a. då någon begår inbrott eller eljest tränger sig olovligen in i annans rum, hus, gård eller fartyg. Sker inträngandet nattetid, må till avvärjande därav göras det våld som är nödvändigt för ändamålet (5 kap. 7 §); sker inträngandet å annan tid, gäller enligt 5 kap. 10 § den ytterligare begränsningen, att det använda våldet ej får stå i uppenbart missförhållande till den skada, som av angreppet var att befara. Inträngandet måste ske olovligen. Nödvärnsrätt föreligger däremot icke, då någon vägrar att efter tillsägelse avlägsna sig från en lokalitet dit han lovligen inkommit. Det är icke nödvändigt att den lokalitet i vilken inträngandet ägt rum utgör annans *hemvist*. Nödvärnsrätt kan alltså föreligga även då inträngandet icke innebär hemfridsbrott och då angreppet således icke är straffbart.

I propositionen föreslås att nödvärnsrätt enligt 5 kap. 10 § skall inträda mot den som vägrat att från annans *hemvist* efter tillsägelse sig begiva. Stadgande härom föreslås intaget i första stycket av berörda paragraf.

12 §.

I propositionen föreslås, att i detta lagrum skall införas ett nytt andra stycke av innehåll att, där lagen utsätter förhöjt straff för det fall att någon av brottslig gärning får viss kroppsskada eller död, sådant straff ej må ådömas, där utgången timat mera av våda än av vållande, såframt ej gärningsmannen efter vunnen insikt om faran underlåtit att göra vad i hans förmåga stått för att avvärja denna verkan. Bestämmelsen skulle dock ej äga tillämpning uti de i 14 kap. 7, 8 och 14 §§ omförmälda fall då flera personer deltagit i misshandel som lett till döden eller till viss svårare kroppsskada.

Förslaget härrör, såsom ovan nämnts, från de sakkunniga, åt vilka utredningen rörande revision av gällande lagbestämmelser om nödvärnsrätt varit anförtrodd.

Till motivering av förslaget och närmare utveckling av stadgandets innebörd ha bemälda sakkunniga anfört bl. a. följande:

Äldre strafflagar, däribland ock den svenska, stadgade i stor utsträckning ett förhöjt straff för det fall att en — vanligen uppsåtlig — brottslig gärning medförde en särskild i lagen angiven effekt, oberoende av om oaktsamhet med avseende å densamma kunde läggas gärningsmannen till last eller densamma timat av våda (s. k. objektiva överskott). Det vore numera allmänt erkänt att det icke kunde anses inför rättskänslan försvarligt att tillämpa dylika straffbestämmelser i fråga om rent kasuella effekter. Nyare strafflagar och strafflagsförslag inskränkte ock i enlighet härmed gärningsmannens ansvar till att huvudsakligen avse allenast sådana effekter i förhållande till vilka culpa förelegat å hans sida. Strafflagskommissionen hade ock i 3 kap. 4 § av sitt förslag till strafflag, allmänna delen, (1923) upptagit ett stadgande härom.

Vid överbägande av på vad sätt en sådan regel skulle kunna införlivas med vår nu gällande strafflag hade de sakkunniga först och främst ansett att regeln borde begränsas till de fall då lagen utsatte förhöjt straff därest någon av brottslig gärning finge viss kroppsskada eller död. Genom en dylik formulering medtoges ej blott de fall då sådan förhöjning skedde till följd av svår kroppsskada eller död utan även de fall som avsåges i 14 kap. 12 § och 14 kap. 21 §. Utanför stadgandets räckvidd komme däremot att falla straffbestämmelserna i 10 kap. 8, 9 och 13 §§; 13 kap. 2 §; 14 kap. 29 §; 15 kap. 9 §; 16 kap. 3 §; 19 kap. 17 § 2 mom. och 20 § samt 25 kap. 2 §.

Med en dylik begränsning uppnådde man att den nya regeln komme att avse allenast sådana fall som vore av en någorlunda ensartad natur. Och detta torde vid en partiell strafflagsändring vara att bestämt förorda. Utsträckte man regeln därutöver, riskerade man att gripa om fall vid vilka jämväl andra hänsyn kunde ha medverkat vid bestraffningsreglernas utformning i det hela inom respektive brottsområden. Och att göra en rubbning härutinnan ginge utöver syftet med ifrågavarande lagändring. De lagrum å vilka det föreslagna stadgandet skulle äga tillämpning bleve alltså följande: 8 kap. 27 §; 9 kap. 4 och 7 §§; 14 kap. 4, 5, 11 och 12 §§, 18 § 1 mom., 19—21, 23, 28, 30—33 §§, 34 § 2 mom. och 38 §; 15 kap. 5 och 12—15 §§; 18 kap. 7 §; 19 kap. 1, 3, 4, 6—8, 10, 11 och 18 §§; 21 kap. 6 och 8 §§ samt 22 kap. 3 och 4 §§.

Enligt den avfattning den ifrågavarande regeln erhållit i strafflagskommissionens förslag skulle de stadgade straffförhöjningarna äga tillämpning då gärningsmannen av oaktsamhet åstadkommit den ifrågavarande verkan, men även då han efter handlingens företagande insett, att sådan verkan var att befara, och ej, medan tid var, efter förmåga sökt avvärja den. De sakkunniga hade ansett sig i förevarande avseenden helt kunna följa strafflagskommissionens förslag, ehuru de, då fråga vore om en partiell ändring av strafflagen, funnit stadgandets avfattning böra så nära som möjligt ansluta sig till strafflagens språkbruk.

Den av de sakkunniga föreslagna bestraffningsregeln stode icke väl tillsammans med de regler som uppställts i 14 kap. 7, 8 och 14 §§ för sådana fall då flera deltagit i misshandel varav någon fått döden eller viss kropps-

skada. Men de sakkunniga hade icke ansett lämpligt att i samband med den nu föreslagna lagändringen föreslå någon rubbning i dessa regler. Visserligen avsåge de i 7 § och i 14 § 1 mom. givna reglerna för ansvarets fördelning i dylika fall allenast att göra modifikationer i eljest gällande kausalitetsregler. Men tydligt vore att den använda metoden för ansvarets fördelning, såväl enligt dessa stadganden som enligt stadgandena i 8 § och 14 § 2 mom., vore uppbyggda på den förutsättningen att ansvar skulle inträda även för kasuell skada. Och att för dessa fall föreslå någon ändring i grunderna för ansvarets fördelning borde i detta sammanhang så mycket mindre komma i fråga som det icke vore så särdeles lätt att avgöra vilka regler som vid en ny lagstiftning lämpligen borde sättas i stället. På nu angivna grunder hade de sakkunniga till det föreslagna stadgandet fogat ett tillägg enligt vilket dess bestämmelser ej skulle äga tillämpning i de fall varom i 14 kap. 7, 8 och 14 §§ stadgas.

12 kap. strafflagen.

1, 2 och 4 §§.

Enligt 12 kap. 1 § utgör straffet för förfalskning av sådana allmänna handlingar som pläga betecknas arkivhandlingar straffarbete från och med 2 till och med 8 år. I propositionen föreslås ett tillägg till paragrafen av innehåll, att om omständigheterna äro synnerligen mildrande, tiden för straffarbetet må nedsättas till 6 månader.

2 § innehåller straffbestämmelse mot förfalskning av vissa utav de allmänna handlingar som bruka kallas expeditionshandlingar. Straffet utgöres av straffarbete från och med 6 månader till och med 4 år. I propositionen föreslås att straffet vid synnerligen mildrande omständigheter må kunna nedsättas till straffarbete i 2 månader.

I 4 § givas straffbestämmelser mot förfalskning av enskilda handlingar av dispositiv natur (»enskild handling, som till bevis om rättighet eller befrielse från förbindelse tjänar»). Straffet är straffarbete från och med 6 månader till och med 4 år, varjämte vid synnerligen mildrande omständigheter tiden för straffarbetet må nedsättas till 2 månader eller ock till fängelse dömas. I propositionen föreslås att skalan för de normala fallen skall utgöra straffarbete i högst 4 år; minimum skulle alltså sänkas från 6 till 2 månaders straffarbete. Vid synnerligen mildrande omständigheter föreslås att straffet skall utgöras av fängelse i högst 6 månader.

13 kap. strafflagen.

1 §.

Straffet för mened utgör enligt förevarande paragraf straffarbete från och med 2 till och med 6 år. I propositionen föreslås dels en sänkning av minimum till ett år, dels ock att straffet vid synnerligen mildrande omständigheter skall kunna nedsättas till straffarbete i 6 månader.

14 kap. strafflagen.**9 §.**

Enligt 9 § första stycket är straffet för vållande till annans död böter, dock ej under 10 dagsböter, eller fängelse i högst 6 månader. Om vållandet var synnerligen grovt, kan jämlikt andra stycket i paragrafen dömas till straffarbete i högst 2 år. I propositionen föreslås att straffet för ordinära fall bestämmas till fängelse i högst ett år samt att till böter skall få dömas endast där omständigheterna äro mildrande. Någon ändring i lagrummets andra stycke föreslås ej.

Det till lagrådet remitterade förslaget överensstämde härutinnan med propositionsförslaget.

Lagrådet ansåg att det icke vore nödvändigt att i en ny skala för ordinära fall utesluta böter, därest av stadgandets avfattning framginge att böter skulle ifrågakomma först i andra hand samt ett lämpligt minimum för bötesstraffet fastställdes, och förordade att i straffskalan skulle upptagas först fängelse med det i förslaget angivna maximum och därefter böter, dock ej under 20 dagsböter.

13 §.

Enligt förevarande paragraf utgör straffet för uppsåtlig misshandel, varå ringare eller ingen skada följt, böter eller fängelse i högst sex månader. I propositionen föreslås att maximistraffet skall höjas till fängelse i ett år. Denna skärpning står i visst samband med det föreslagna stadgandet i 5 kap. 12 § andra stycket men har ansetts påkallad även ur andra synpunkter. Här om anfördes i 1934 års betänkande:

Även i en strafflag, som är uppbyggd enligt moderna rättsprinciper, måste den verkan, som utan att ha varit föremål för gärningsmannens uppsåt följer av ett brott, för straffmätningen tillerkännas en stor betydelse. Denna omständighet måste tydligen vid en partiell lagändring av förevarande slag (5 kap. 12 § andra stycket) beaktas. Efter genomförandet av densamma komma nämligen ett flertal fall, som hittills bestraffats enligt 14 kap. 4 och 5 §§ respektive 14 kap. 11 och 12 §§, att bestraffas allenast i den mån de innefatta uppsåtlig misshandel. I allmänhet äro väl de straffskalor, som i vår lag uppställas för uppsåtlig misshandel, tillräckliga för beaktande även av sådana fall, då död eller svår kroppsskada inträtt såsom kasuell följd av den uppsåtliga misshandeln. Så kan emellertid svårligen anses vara förhållandet i fråga om den i 14 kap. 13 § uppställda straffskalan. Denna har redan under nuvarande förhållanden ofta ansetts vara alldeles för otillräcklig för beaktande av alla de försvårade omständigheter, som även vid sådan misshandel kunna föreligga och som i moderna strafflagar även för dylika fall i vidsträckt mån beaktas vid bestraffningsreglernas uppställande.

36 och 37 §§.

I 36 § andra stycket första punkten stadgas, att vid annan misshandel å skyldeman i rätt uppstigande led än dråp straffet ej må sättas lägre än

2 månaders straffarbete; under försvårande omständigheter må straffet på visst sätt höjas utöver eljest för misshandeln gällande straffmaximum. I denna punkt föreslås i propositionen ingen ändring. I sista punkten av samma stycke stadgas att om annan misshandel än dråp sker å maka, styv- eller svärföräldrar, adoptivföräldrar, fosterföräldrar, förmyndare, husbonde eller annan, under vars lydnad gärningsmannen står, denna omständighet skall anses såsom synnerligen försvårande samt att i sådana fall ej skall få dömas till lindrigare straff än fängelse. Beträffande denna punkt föreslås i propositionen, att förefintligheten av någon utav dessa relationer skall beaktas endast såsom en synnerligen försvårande omständighet. Satsen »och må ej till lindrigare straff än fängelse dömas» skulle alltså utgå ur lagrummet.

Enligt 37 § skall straffet i 14 kap. 15 § strafflagen för resande av livsfarligt vapen, i de fall där skada ej uppstår, utgöra fängelse i högst ett år, då förbrytelsen äger rum mot någon av de i 36 § nämnda personerna. I propositionen föreslås ingen ändring i detta stadgande, såvitt brottet företagits mot skyldeman i rätt uppstigande led. Om däremot gärningen förövats mot någon av de övriga i 36 § nämnda personerna — maka, styv- eller svärföräldrar, adoptivföräldrar, fosterföräldrar, förmyndare, husbonde eller annan, under vars lydnad man står — föreslås att detta förhållande vid tillämpning av 14 kap. 15 § blott skall beaktas såsom en synnerligen försvårande omständighet.

45 §.

Enligt första stycket i förevarande lagrum må misshandel som i 14 kap. 12 eller 13 § sägs, ändå att den skett emot maka, styv- eller svärföräldrar, adoptivföräldrar, fosterföräldrar, förmyndare, husbonde eller annan förman, ej åtalas av allmän åklagare, där ej målsägande brottet till sådant åtal angiver, eller det blivit förövat under sabbat eller vid sådant tillfälle eller å sådan ort som i 11 kap. 9 eller 15 § omförmäles. I propositionen föreslås att till stadgandet härom skall göras ett tillägg av innehåll att utan hinder därav misshandel varom i 14 kap. 12 eller 13 § förmäles må åtalas av allmän åklagare där brottet medfört döden. Tillägget, som är en följd av det föreslagna stadgandet i 5 kap. 12 § andra stycket, avser att förebygga möjligheten av att vid misshandel som av våda föranlett den misshandlades död straffrihet skulle kunna inträda för gärningsmannen på grund av att behörig målsägande skulle komma att saknas.

15 kap. strafflagen.

12 och 13 §§.

Straffet för våldtäkt utgör enligt 12 § straffarbete från och med 6 till och med 10 år. Därjämte uppställas i paragrafen strängare straffskalor för det fall att kvinnan av gärningen får svår kroppsskada eller ljuter döden. I 13 § stadgas samma straff som i 12 § för det fall att någon övar otukt med kvinna, vilken han genom dövande eller annat medel uppsåtligen försatt i

yrsel, sömn eller vanmakt, så att hon saknat bruket av fri vilja eller varit ur stånd att sig värja. I propositionen föreslås nedsättning av minimum för våldtäkt och för brott enligt 13 § från 6 till 4 år, varjämte föreslås, att då omständigheterna äro synnerligen mildrande straffet skall få nedsättas till 2 års straffarbete.

15 a och 16 §§.

Den föreslagna nya 15 a § avser att råda bot för det stundom påtalade missförhållandet att gällande lag icke i tillräcklig omfattning stadgar straff för den som genom tvång förmår en kvinna till otukt. Om såsom tvångsmedel varken brukats s. k. absolut våld eller hot som innebär trängande fara samt därför 15 kap. 12 § ej kan komma till användning, kan för närvarande straff för fullbordad gärning inträda allenast enligt den allmänna tvångsbestämmelsen i 15 kap. 22 § första stycket, i fråga om hot dock endast om hotet avsett något rättsstridigt; har angreppet i nu angivna fall stannat vid försök, kan det överhuvud icke straffas. Framtvingande av köns- umgänge med en kvinna och försök därtill är således i viss omfattning straff- fritt, och där straff jämlikt den allmänna tvångsbestämmelsen kan ifråga- komma torde skalan mången gång vara alltför lindrig. Samtliga de former av tvång som jämlikt 21 kap. 10 § strafflagen kunna giva upphov till ett utpressningsbrott skola enligt förslaget kunna konstituera ett brott enligt förevarande paragraf (såvida icke tvånget är av den svårhetsgrad att handlingen blir straffbar redan såsom våldtäkt enligt 15 kap. 12 §). Straff skall sålunda inträda, då kvinna förmås till otukt 1) genom annat våld eller hot om brottslig gärning än i 12 § avses, 2) genom hot om åtal eller angivelse av henne eller annan för brott, eller slutligen 3) genom hot att meddelande skall lämnas som är menligt för hennes eller annans ära, goda namn och medborgerliga anseende, yrke, näring eller fortkomst. Straff skall även inträda, då gärningen stannat vid försök.

Ändringen i 16 § avser allenast att giva de särskilda åtalsregler, som gälla vid brott mot någon av 12—15 §§ i 15 kap., tillämplighet även med avseende å brott mot 15 a §.

17 kap. strafflagen.

1—3 §§.

Förevarande paragrafer innehålla bestämmelser om straff för hor. Enligt 1 § utgör straffet för enkelt hor, för den gifte fängelse i högst 6 månader eller böter samt för den ogifte böter. Straffet för dubbelt hor är enligt 2 § fängelse från och med 6 månader till och med 2 år. Enligt 3 § får horsbrott ej åtalas av allmän åklagare, där ej den oskyldiga makan angivit brottet till åtal eller, under åberopande av horsbrottet, sökt skillnad i äktenskapet eller mannen ålagts att utgiva underhåll till barn, som avlats i hordom, eller ock brottet eljest hör under allmänt åtal. I propositionen föreslås att straf-

fet för hor helt upphäves, i följd varav nämnda paragrafer skulle utgå ur strafflagen.

Till motivering härav har departementschefen anfört:

»I sin motivering för borttagande av straffet för hor ha de sakkunniga framhållit, att tillgänglig statistik med tydlighet utvisade att horsbrott sedan lång tid tillbaka av allmän åklagare ej beivrats på långt när i den utsträckning som lagens stadganden bjöde samt att det torde vara en allmän erfarenhet att åtal för sådant brott i flertalet fall anhängiggjordes av enskild målsägande och att de motiv som föranlett dessa åtal i regel varit hämndlystnad eller önskan att utöva press på motparten i ekonomiska mellanvaranden i sammanhang med äktenskapets upplösning. Gentemot den synpunkt, som ofta åberopas till stöd för straffets bibehållande, nämligen att staten genom kriminaliseringen ger uttryck åt sin principiella inställning till äktenskapsinstitutionen såsom en av samhällets grundvalar, ha de sakkunniga anfört att upprätthållandet till skydd för äktenskapets helgd av straffbestämmelser, som i praxis nästan alltid missbrukades, knappast kunde anses annat än som en opåkallad eftergift för en uppfattning, som alltjämt till men för strafflagens allmänna auktoritet ville tilldela strafflagen omöjliga uppgifter på det moraliska planet. Samhällets moraliska ogillande av horsbrottet komme enligt de sakkunniga tillräckligt och på sin rätta plats till synes i äktenskapslagstiftningens föreskrifter om rätt för den oskyldige maken att vinna äktenskapskillnad på grund av andra makens horsbrott samt att erhålla skadestånd då förhållandet inneburit en grov kränkning av honom eller henne.

Enligt min mening är det väl ett samhälleligt intresse av största betydelse att troheten inom äktenskapet hålles i helgd. Emellertid torde detta intresse icke tillgodoses genom bibehållandet av straffbestämmelser, vilka enligt vad erfarenheten ger vid handen endast i enstaka fall bringas i tillämpning och då så gott som undantagslöst av enskild part, som drives av hämndlystnad eller av önskan att bereda sig obehöriga fördelar av ekonomisk natur eller med avseende å vårdnaden av barnen. Tvärtom synes en straffbestämmelse, som i sin praktiska tillämpning gestaltar sig på nu angivet sätt, snarare ägnad att motverka än att befordra det syfte som man genom kriminaliseringen vill uppnå liksom den naturligen ock, såsom varje annan straffbestämmelse vilken endast tillämpas i enstaka fall och som drabbar ojämnt och kanske också orättvist, kan leda till skada för strafflagens allmänna auktoritet. Det finnes även andra, och icke så få, handlingar, vilka framstå icke blott såsom omoraliska utan även såsom samhällsskadliga, men beträffande vilka samhället likväl funnit sig böra avstå från att straffa, antingen därför att straffet visat sig odugligt såsom medel att bekämpa handlingen i fråga eller därför att straffet visat sig vara förbundet med kriminalpolitiska eller andra olägenheter av betydande grad. På nu anförda skäl finner jag mig böra förorda att, såsom nyligen skett i Danmark och Norge och till överensstämmelse med den praxis som i England tillämpas, straffet för äktenskapsbrott avskaffas. Förslaget härom har ju ock vunnit gillande eller lämnats utan erinran i de allra flesta

yttrandena. Samhällets ogillande av äktenskapsbrottet kommer även att i framtiden få sitt uttryck i lagstiftningen genom att lagen till äktenskapsbrottet knyter rättsverkningar av civil natur, bestående i rätt för den oskyldige maken att vinna äktenskapsskillnad samt i vissa fall erhålla skadestånd.»

18 kap. strafflagen.

1—5 §§.

Förevarande lagrum innehålla straffbestämmelser beträffande blodskamsbrott. Enligt 1 §, som avser otukt mellan släktingar i rätt upp- och nedstigande led (mellan ascendent och descendent), straffas ascendenten med straffarbete på livstid eller från och med 8 till och med 10 år, under det att descendenten ådömes straffarbete i högst 4 år. Vid otukt mellan personer i rätt upp- och nedstigande svågerlag (den ene är eller har varit gift med den andres släkting i rätt upp- eller nedstigande led) utgör straffet enligt 2 § för parten i det uppstigande svågerlaget straffarbete från och med 6 månader till och med 4 år och för parten i det nedstigande svågerlaget fängelse i högst 6 månader eller straffarbete i högst 2 år. Enligt 3 § bestraffas otukt mellan syskon med straffarbete från och med 2 till och med 6 år. 4 § innehåller straffbestämmelser för otukt mellan ett syskon och det andras avkomling. Båda parterna straffas högst med straffarbete i 2 år. Enligt 5 § slutligen straffas med böter otukt mellan personer, som äro med varandra besvägrade genom enderas äktenskap med den andras syskon eller syskons avkomling eller med någon från vilkens syskon den andra härstammar.

I propositionen föreslås till en början den inskränkningen av det straffbara området att de i 4 och 5 §§ upptagna fallen uteslutas från blodskamsbrotten. I övrigt föreslås vittgående jämkningar i straffsätserna huvudsakligen i mildrande men även i skärpande riktning, varjämte för vissa fall straffrihet skall inträda.

1 § i förslaget innehåller straffbestämmelser för otukt mellan ascendent och descendent. Straffet skall utgöra enligt paragrafens första stycke för den äldre straffarbete från och med ett till och med 6 år samt för den yngre straffarbete i högst 2 år eller fängelse. I andra stycket stadgas, att om en ascendent övat otukt med descendent, som ej fyllt femton år eller som var sinnessjuk eller sinnesslö, eller eljest med grovt missbruk av den yngres beroende ställning förmått denne till otukt, straffet skall utgöra straffarbete från och med 4 till och med 10 år. I 2 § första stycket upptagas straffbestämmelser för otukt mellan personer i rätt upp- och nedstigande svågerlag. Straffet skall för båda parterna utgöra straffarbete i högst 2 år eller fängelse. Var det svågerlagsgrundande äktenskapet upplöst, må till böter dömas. I andra stycket av paragrafen stadgas, att om styvfader eller styvmoder övat otukt med styvbarn eller styvbarns avkomling under omständigheter svarande mot de i andra stycket av 1 § angivna, straffet skall utgöra straffarbete från och med 1 till och med 6 år. I 2 a § föreslås att straffrihet i fall som omförmälas i 1 och 2 §§ under vissa omständigheter skall inträda. Den, som genom grovt miss-

bruk av beroende ställning förmåtts till otukt varom i nyssnämnda paragrafer sägs, må sålunda icke dömas till straff, ej heller i något fall den, som vid otuktens övande var under aderton år. 3 § upptager straffbestämmelse för otukt mellan syskon. Straffet föreslås skola utgöra straffarbete i högst 2 år eller fängelse.

Det till lagrådet remitterade förslaget överensstämde i sak med propositionens förslag.

Tre av lagrådets ledamöter förordade att den strängare skalan i 1 § gjordes till normalskala och att straffnedsättning ned till ett års straffarbete medgaves för det fall att den yngre fyllt 15 år samt omständigheterna i övrigt vore synnerligen mildrande. Därest så skedde, borde 2 § i enlighet härmed omarbetas.

6 §.

Denna paragraf innehåller bestämmelser om straff för övande av otukt, som innebär missbruk av auktoritet. Första stycket stadgar sålunda straff för religions- och skollärare, uppfostrare och läromästare, vilka öva otukt med ungdom, som de hava till undervisning eller uppfostran, samt vidare för adoptivföräldrar, fosterföräldrar och förmyndare, vilka öva otukt med adoptivbarn, fosterbarn eller myndling. Straffet utgör straffarbete från och med 6 månader till och med 4 år eller fängelse. Andra stycket föreskriver att styresman, föreståndare eller annan tjänsteman, läkare, uppsyningsman eller vaktbetjänt vid straffinrättning, häkte, sjukhus, fattighus, barnhus eller annan sådan inrättning, vilken övar otukt med kvinnsperson, som där är intagen, skall dömas till straffarbete i högst 2 år eller fängelse i högst 6 månader. Enligt båda lagrummen inträder straff endast för den av parterna i förbindelsen som innehar den nu angivna vårdnadsställningen; den andra parten är straffri.

I propositionen föreslås att minimum i första stycket, såvitt fråga är om straffarbete, nedsättes till den lägsta straffarbetstiden — 2 månader. Maximum — 4 års straffarbete — bibehålles för normala fall, men i propositionen föreslås en tilläggsbestämmelse av innehåll att vid synnerligen försvårande omständigheter straffet må höjas till straffarbete i högst 6 år. I andra stycket föreslås — förutom en redaktionell jämkning — den ändringen att vid tillämpning av fängelsestraff sådant straff skall kunna ådömas upp till den för denna straffart gällande högsta strafftiden 2 år.

7, 8 och 8 a §§.

7 och 8 §§ innehålla straffbestämmelser för otukt med minderårig kvinna. I 7 § stadgas sålunda, att man som övar otukt med kvinna, som ej fyllt tolv år, skall dömas till straffarbete från och med 4 till och med 8 år och, om hon av gärningen fick svår kroppsskada eller död, till straffarbete från och med 8 till och med 10 år eller på livstid. Övar man otukt med kvinna, som fyllt tolv men ej femton år, dömes han enligt 8 § till straffarbete i högst 2 år eller fängelse i högst 6 månader.

I propositionen föreslås dels den lindring av straffet för otukt med kvinna som ej fyllt tolv år, att där omständigheterna äro synnerligen mildrande, tiden för straffarbetet må nedsättas till 2 år, dels ock en skärpning av straffet för otukt med kvinna som fyllt tolv men ej femton år, så att detsamma skall utgöra straffarbete från och med 6 månader till och med 4 år eller fängelse i minst 6 månader. Därjämte föreslås vissa utvidgningar av det straffbara området för otukt med minderårig. Straffskyddet föreslås sålunda skola utsträckas att avse även gossar under femton år och för detta brott skall gälla samma straffskala som för otukt med kvinna mellan tolv och femton år. Ändringen genomföres på så sätt att 8 § göres tillämplig beträffande all otukt med barn under femton år i annat fall än i 7 § sägs. Ytterligare föreslås den utvidgningen av det straffbara området, att i visst fall straffskydd skall beredas även kvinna som fyllt femton men ej aderton år. I en ny straffbestämmelse, betecknad 8 a, stadgas nämligen fängelsestraff för fall då man, i annat fall än i föregående stadganden i 18 kap. avses, genom grovt missbruk av överordnad ställning förmår kvinna som ej fyllt aderton år till otukt.

9 §.

Nuvarande 9 § stadgar straff för övande av otukt med avvita kvinna. Straffet utgör straffarbete från och med 6 månader till och med 4 år. I propositionen föreslås dels en utvidgning av det straffbara området till att omfatta övande av otukt med kvinna som är sinnessjuk eller sinnslö, dels ock den mildring av straffskalan att straffet skall utgöras av fängelse eller straffarbete i högst 4 år.

10 §.

I samband med de i propositionen föreslagna ändringarna i 18 kap. må erinras om att den 1935 avlämnade promemorian angående ändringar i strafflagen beträffande straffsätserna för särskilda brott m. m. upptog vissa ändringsförslag även med avseende å 18 kap. 10 §.

Berörda lagrum stadgar straff för den som med annan person övar otukt som emot naturen är samt för den som övar otukt med djur. Såvitt angår otukt med annan person faller enligt rättspraxis under stadgandet allenast otukt mellan personer av samma kön, s. k. homosexuell otukt. Ehuru stadgandet är tillämpligt även då båda parterna äro kvinnor torde tillämpning därav för sådant fall knappast någonsin ha påkallats.

Enligt de sakkunnigas förslag skulle homosexuell otukt bestraffas allenast då den övats med person under tjugu år samt då styresman, föreståndare eller annan tjänsteman, läkare, uppsyningsman eller vaktbetjänt vid inrättning, som avses i 18 kap. 6 § andra stycket, övat sådan otukt med där intagen person, även om den, med vilken otukten övades, fyllt tjugu år. Straffet skulle i det förra fallet utgöra fängelse eller straffarbete i högst två år. Om otukten övades med barn under femton år, skulle tiden för straffarbetet få höjas till 4 år. Och vid otukt mellan dem, som i ålder och utveckling voro nära jämställda, skulle där omständigheterna voro synnerligen mildrande kunna

från straff frias. Härmed avsågs enligt de sakkunnigas motivering icke blott att domstolen i sådana fall skulle kunna fria från straff utan jämväl att åklagaren skulle vara berättigad att underlåta åtal. Vad därefter beträffar det senare fallet, då homosexuell otukt med person över tjugu år kommit till stånd under missbruk av viss tjänsteställning, skulle straffet liksom enligt huvudbestämmelsen utgöra fängelse eller straffarbete i högst 2 år. Straffrihet skulle i dessa fall ej kunna inträda.

Straffbestämmelsen angående otukt med djur skulle enligt de sakkunnigas förslag utgå ur strafflagen.

Departementschefen har på i propositionen anförda skäl funnit frågan om den homosexuella otuktens straffrättsliga behandling icke vara så färdigberedd, att den nu borde bringas till avgörande, samt har vid sådant förhållande ansett ändring icke heller beträffande paragrafen i övrigt böra i detta sammanhang företagas.

19 kap. strafflagen.

11 §.

Den föreslagna ändringen är en konsekvens av det nya stadgandet i 5 kap. 12 § andra stycket. I första stycket av 19 kap. 11 § uppställas straffbestämmelser för uppsåtligt förstörande av vissa trafikinrättningar ävensom för vidtagande av sådana åtgärder att fara eller olycka vid inrättningarnas begagnande eller allmänt farlig översvämning därav uppkomma kan. I andra stycket givas regler om förhöjt straff vid objektiva överskott, bestående bland annat av svår kroppsskada eller död, och därvid gälla olika straffskalor allteftersom gärningsmannen bort eller icke bort kunna inse att den inträdda effekten var att befara. I överensstämmelse med den allmänna regeln i 5 kap. 12 § andra stycket har nu föreslagits att den särskilda straffskalan för sistnämnda fall skall uteslutas.

20 kap. strafflagen.

3 §.

I propositionen föreslås att de fyra första momenten i förevarande lagrum skola upphävas. För detta förslag torde närmare få redogöras i sammanhang med ändringsförslaget beträffande 22 kap. 11 § strafflagen.

7 och 9 §§.

Enligt 20 kap. 1 § första stycket utgöres normalstraffet för stöld av straffarbete i högst 6 månader. Äro omständigheterna synnerligen försvårande, må tiden för straffarbetet till 2 år höjas; äro de synnerligen mildrande, må till fängelse i högst 6 månader dömas. För kvalificerad stöld enligt 4 § — vanligast inbrottsstöld, vidare fickstöld och stöld av kreatur som gå i bete ute

å mark jämte ett stort antal andra, mindre ofta förekommande former — stadgas ett straff av straffarbete i högst 4 år.

För snatteri, d. v. s. tjuvnad till ett värde ej över 30 riksdaler, är straffet enligt 1 § andra stycket böter eller fängelse i högst 6 månader. Även tillgrepp under berörda värdegräns skall emellertid vid kvalifikation eller återfall i stor utsträckning bestraffas såsom stöld.

7 § innehåller bestämmelser om straff för återfall i tjuvnadsbrott. Straffet utgör för vanlig stöld: andra resan, straffarbete i högst tre år, dock att, där omständigheterna äro synnerligen mildrande, må dömas till fängelse i högst 6 månader; tredje resan, straffarbete i högst 4 år; samt fjärde eller högre resa, straffarbete från och med 6 månader till och med 6 år. För kvalificerad stöld enligt 4 § utgör straffet för andra resan, straffarbete i högst 5 år; tredje resan, straffarbete i högst 6 år; samt fjärde eller högre resa, straffarbete från och med ett till och med 10 år.

I 9 § första stycket stadgas att, där någon å särskilda ställen eller tider begått stöld och härför lagföres på en gång, ett gemensamt straff skall utmätas på sätt i 4 kap. 3 § är stadgat för fortsatt förbrytelse, därvid emellertid straffet må förhöjas till straffarbete i ett år utöver den för det svåraste fallet bestämda högsta strafftiden. Enligt andra stycket i samma paragraf må dock genom sådan förhöjning högsta strafftiden i intet fall överskrida 10 år.

I propositionen föreslås att straffmaxima i 7 § nedsättas på följande sätt: för tredje eller högre resa vanlig stöld till straffarbete i 4 år; för andra resan kvalificerad stöld till straffarbete i 4 år samt för tredje eller högre resa kvalificerad stöld till straffarbete i 5 år. Dessutom föreslås att den särskilda regeln i 9 § andra stycket angående begränsning av den i samma paragraf stadgade straffhöjningen till 10 års straffarbete skall utgå, enär denna regel med hänsyn till de föreslagna straffnedsättningarna i 7 § blir överflödig.

Enligt det till lagrådet remitterade förslaget skulle jämväl straffmaximum vid första resan kvalificerad stöld sänkas, till straffarbete i 3 år.

Detta ändringsförslag uteslöts på hemställan av lagrådet, som jämväl förordade att 7 och 9 §§ för närvarande skulle lämnas oförändrade.

22 kap. strafflagen.

1 §.

Enligt förevarande paragraf utgör normalstraffet för bedrägeri böter eller fängelse i högst sex månader eller straffarbete i högst 2 år. Vid synnerligen försvärande omständigheter må tiden för straffarbetet höjas till 4 år. I propositionen föreslås att bötesstraff icke längre skall ingå i normalskalan; endast när omständigheterna äro synnerligen mildrande får enligt förslaget dömas till böter. På grund av hänvisning kommer en sådan ändring att vinna tillämpning jämväl för de brott, som omförmålas i 2 och 5 §§ av förevarande kapitel.

11 och 14 §§.

I 11 § straffbelägges förskingring. Straffet härför utgör högst straffarbete i 2 år; straffskalan inrymmer alltså böter, fängelse i högst 2 år och straffarbete i högst 2 år. I 14 § stadgas straff för trolöshet mot huvudman. Beträffande straffskalan hänvisas härvid till 11 §. I propositionen föreslås, att i 11 § skall införas en bestämmelse — med tillämplighet alltså även med avseende å 14 § — om att straffet vid synnerligen försvårande omständigheter må höjas till straffarbete i högst 4 år.

I sammanhang med detta förslag må erinras om att i motioner vid 1933 års riksdag (I: 127 och II: 240) hemställdes om införande i 22 kap. 11 § av en andra punkt med följande lydelse: »Har därav kommit synnerlig förlust eller olägenhet, eller är gärningen eljest med synnerligen försvårande omständigheter förenad, må tiden för straffarbetet till fyra år höjas.» Motionerna vunno ej riksdagens bifall men föranledde skrivelse (nr 85), vari riksdagen anhöll att Kungl. Maj:t ville snarast framlägga förslag till ändring i 22 kap. 11 § strafflagen, innebärande höjning av straffet för svårare förskingrings- och trolöshetsbrott.

Enligt 20 kap. 3 § 1—4 mom. skola vissa fall av förskingring bestraffas såsom tjuvnad. För dessa förskingringsfall kommer på grund härav att gälla ett strängare minimistraff än för vanlig förskingring enligt nu gällande straffskala. Dessutom bliva å dessa fall reglerna i 20 kap. om skärpt bestraffning vid återfall tillämpliga.

Bestämmelserna i 20 kap. 3 § 1—4 mom. äro av följande lydelse:

3 §. Såsom stöld eller snatteri skall anses:

1. om tjänstehjon, köpmansbetjänt, gesäll, lärling eller annan enskild tjänare uppsåtligen förskingrar eller, i uppsåt att sig eller annan det tillägna, undandöljer vad i dess vård av husbondefolket eller deras gäst lämnat är;

2. om någon försnillar gods, som annan i hans vård under lås, försegling eller annat dylikt stängsel insatt, eller som blivit honom förtrott att vårda, då det ur eld, sjö eller från fiende frälsat är;

3. om skeppare, forman eller deras folk tillgripa vad dem förtrott är att föra eller förvara;

4. om gästgivare, värdshusvärd eller annan, som härbärgerar resande eller för sin näring eller vinning emottager gäster i sitt hus, tillgriper vad i dess vård av gästen lämnat är.

Såsom förut nämnts, föreslås i propositionen upphävande av 20 kap. 3 § 1—4 mom.

Till motivering av sistnämnda förslag har departementschefen anfört:

»Det är att märka att då fråga är om förskingring av någon av de självständiga företagare som nämnas i 20 kap. 3 § 1—4 mom., det ej sällan torde kunna inträffa att omständigheterna äro synnerligen försvårande. Men det vore uppenbart orimligt, om enbart den omständigheten att brottssubjektet tillhör den kategori som omnämnes i 20 kap. 3 § skulle medföra att

han komme att straffas lindrigare än en i motsvarande förhållanden varande person, vars brott komme in under förskingring. Vidare må erinras att den omständigheten att, vid upphävande av 20 kap. 3 § 1—4 mom. återfallsbestämmelserna icke längre skulle bliva tillämpliga på sådana brott, icke torde innebära någon nämnvärd olägenhet med hänsyn till att ett återfall i förskingring väl ofta skulle bringa brottet under den nu föreslagna allmänna kvalifikationen vid förskingring. Däremot kan det icke bestridas att då upphävandet av nyssnämnda lagrum skulle medföra att vid där angivna fall det för förskingringsbrotten i jämförelse med tjuvnadsbrotten stadgade lägre minimum bleve tillämpligt, detta möjligen skulle kunna föranleda domstolarna att utmäta lägre straff än som för närvarande vid sådana brottsfall utdömas. Vid överbägande av nu angivna synpunkter synas emellertid de skäl avgörande som tala för ett upphävande av stadgandena i 20 kap. 3 § 1—4 mom.»

Förslaget om upphävande av 20 kap. 3 § 1—4 mom. har avstyrkts av lagrådet, som funnit att prövningen av denna fråga utan olägenhet kunde anstå till en mera genomgripande strafflagsreform.

23 kap. strafflagen.

1 §.

Denna paragraf innehåller bestämmelser om konkursgäldenärs bedrägeri mot borgenärer. Straffet utgör straffarbete från och med 2 till och med 6 år. Vid synnerligen mildrande omständigheter må straffet nedsättas till straffarbete i 6 månader. I propositionen föreslås att straffminimum för normalfallen skall nedsättas från 2 till ett års straffarbete.

3 §.

I denna paragraf upptagas straffbestämmelser för vissa förfaranden, som innebära uppenbar vårdslöshet av konkursgäldenär mot borgenärer. Straffet utgör fängelse, varför straffskalan alltså omfattar sådant straff från och med en månad till och med två år.

I propositionen föreslås dels att, om omständigheterna äro synnerligen försvårande, straffet skall utgöra straffarbete i högst 2 år dels ock att, i fall då det brottsliga förfarandet bestått däri att gäldenären icke ordentligen fullgjort honom åvilande bokföringsskyldighet, straffet må, där omständigheterna äro synnerligen mildrande, sättas till böter, dock ej under 30 dagsböter.

Den angivna strafflindringen har upptagits i propositionen efter därom av lagrådet framställt förslag.

25 kap. strafflagen.**12 §.**

I förevarande paragraf stadgas straff för förskingring av ämbetsman i vissa fall, nämligen då han genom falska räkenskaper eller böcker sökt dölja sitt tillgrepp eller då han till bristens döljande undanskaffat handlingar, företett vederligen oriktiga verifikationer eller förövat annat sådant bedrägeri. Straffet utgör straffarbete från och med 2 år 6 månader till och med 10 år. Äro omständigheterna synnerligen mildrande, må tiden för straffarbetet nedsättas till ett år. Dessutom skall dömas till avsättning. I propositionen föreslås att, med bibehållande av avsättningsstraffet, maximum för straffarbetet sättes till 6 år samt minimum till ett år eller, där omständigheterna äro synnerligen mildrande, till 6 månader.

11 kap. 8 § giftermålsbalken.

Den föreslagna ändringen inskränker sig till en redaktionell jämkning, som föranletts av att hor icke längre skall vara belagt med straff.

3 och 5 §§ lagen den 21 september 1915 (nr 362) om behörighet att utöva läkarkonsten.

I 3 § stadgas bl. a., att om legitimerad läkare genom lagakraftägande utslag för brott som han förövat under utövning av läkarkonsten dömts till straffarbete eller enligt särskilt angivna lagrum till fängelse, medicinalstyrelsen under viss förutsättning skall återkalla läkarens legitimation för viss tid, ej över 10 år, eller för alltid.

I propositionen föreslås att 3 § skall äga tillämpning jämväl beträffande läkare som dömts till fängelse för brott enligt 15 kap. 15 a § eller 18 kap. 8, 8 a och 9 §§ strafflagen enligt den i propositionen föreslagna lydelsen ävensom enligt 14 kap. 27 § strafflagen i dess nuvarande lydelse (jämlikt lag den 13 juni 1921). Samtliga angivna brott — av vilka de flesta kunna medföra straffarbete — ha syntts vara av den beskaffenhet att om de förövas under utövning av läkarkonsten möjlighet bör förefinnas att även om straffet stannar vid fängelse återkalla legitimationen.

Den föreslagna ändringen i 3 § har föranlett motsvarande ändringsförslag beträffande 5 § första stycket där skyldighet föreskrives för domstolen att bl. a. då den som är behörig att utöva läkarkonsten dömts till straffarbete eller enligt de i 3 § särskilt angivna lagrum till fängelse insända protokoll och utslag i målet till medicinalstyrelsen.

1 § lagen den 14 juni 1901 angående ocker.

I förevarande lagrum straffbelägges s. k. kreditocker, d. v. s. sådant ocker som äger rum vid lämnande av försträckning eller eljest vid beviljande eller

förlängning av kredit. Den som i sådant sammanhang begagnar sig av någons trångmål, oförstånd eller lättsinne till att taga eller för sig eller annan betinga förmögenhetsförmåner, vilka märkligen överstiga vad som efter omständigheterna kunde anses utgöra skälig ränta, straffas enligt lagrummets första stycke, ändå att överenskommelsen har sken av avtal om annat än försträckning eller anstånd med betalning, med böter från och med 25 till och med 1,000 kronor (d. v. s. numera dagsböter) eller fängelse i högst ett år, där ej å förbrytelsen straff är i allmänna strafflagen utsatt. Samma straff drabbar enligt lagrummets andra stycke den som efter att ha förvärvat fordran, som han visste vara tillkommen genom ocker, uppbär eller ut söker eller till annan överlåter större del av fordringen än efter lag skall utgå (s. k. efterocker).

I propositionen föreslås att straffet för brott mot 1 § skall för ordinära fall utgöra fängelse (alltså i högst 2 år) eller dagsböter samt att, där omständigheterna äro synnerligen försvårade, skall få dömas till straffarbete i högst 2 år. Därjämte föreslås, att orden »där ej å förbrytelsen straff är i allmänna strafflagen utsatt» skola utgå ur lagrummet, i följd varav då handlingen går in såväl under 1 § som under något i strafflagen upptaget lagrum konkurrenslärans allmänna regler skola vara tillämpliga.

Såsom ovan nämnts har utskottet i detta sammanhang jämväl förehaft två inom andra kammaren väckta motioner, den ena av herr Hage och den andra av herr Wallén m. fl., uti vilka motioner på anförda skäl yrkats att riksdagen skulle i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning angående effektivare lagstiftning mot ocker samt om framläggande för riksdagen av de förslag, vartill en sådan utredning kunde föranleda.

Enahanda utredningsyrkande framställdes vid riksdagen 1928 uti en av herr Hage väckt motion (II: 285), vilken behandlades av utskottet. I sitt utlåtande (nr 48) över motionen, till vilket utskottet torde få hänvisa, redogjorde utskottet bl. a. för tillkomsten av 1901 års lag angående ocker, för gällande bestämmelser om civilrättsliga påföljder av ocker, för det förslag om utvidgning av kriminalisationen av ocker, som framställdes i det 1922 av professorn J. C. W. Thyrén avgivna förberedande utkastet till strafflag, speciella delen IV, samt för de särskilda stadganden om prisocker och hyresocker, som gällt under kristiden 1917—1923. För egen del anförde utskottet följande:

Redan vid tillkomsten av 1901 års lag angående ocker yppades farhågor för att lagen icke skulle bli tillräckligt effektiv med hänsyn till den obestämdhet, som vidlåde ockerbegreppet, och de svårigheter, som skulle möta vid bevisning om att ocker förelåge. Erfarenheten torde hava ådagalagt, att dessa farhågor icke voro obefogade. Att ocker förekommer i ganska stor utsträckning utan att ockrets utövare bli befordrade till straff, lär nämligen icke kunna förnekas. Och det måste te sig för rättskänslan stötande, att samhället icke äger tillgång till ett effektivare medel mot denna brottslighet än den gällande lagen. Utskottet anser därför en undersökning böra komma till stånd, huruvida icke möjligheter förefinnas att på ett mera verksamt sätt än nu är fallet ingripa mot ocker.

I motionen hemställes om utredning angående en förbättrad lagstiftning mot varje slag av ocker. Av motiveringen framgår emellertid, att motionären närmast eftersträvar en sådan lagstiftning beträffande ocker, som utövas vid lämnande av försträckning, kreditocker. Då det för närvarande icke synes föreligga något praktiskt behov att utvidga ockerbestämmelserna på sätt som antytts, torde den ifrågasatta utredningen böra begränsas till kreditockret.

Lösningen av det föreliggande problemet är givetvis förenad med betydande svårigheter. Det torde emellertid få ankomma å den blivande undersökningen att utfinna någon framkomlig väg ur dessa svårigheter. Motionären synes föreställa sig såsom en lösning, att ur ockerbegreppet kunde uteslutas bestämningen om begagnande av annans trångmål, oförstånd eller lättsinne. Detta skulle emellertid innebära, att den för brottet mest karakteristiska egenskapen bortföлле. Att vidtaga en så långt gående förändring i ockerbegreppet är enligt utskottets mening icke lämpligt. Vad angår motionärens förslag, att även privata långgivare skulle ställas under uppsikt och kontroll av en myndighet, som ägde befogenhet att effektivt skydda de lånsökandes intresse, torde utan vidare vara klart, att ett dylikt förslag näppeligen är genomförbart. För sin del vill utskottet ifrågasätta, huruvida icke ökad möjlighet att med straff åtkomma ocker skulle vinnas genom en sådan ändrad avfattning av lagen, att straff stadgas för den som vid försträckning eller vid beviljande av anstånd med gälds betalning tager eller för sig eller annan betingar förmögenhetsförmåner, vilka märkligen överstiga vad som efter omständigheterna kunde anses utgöra skälig ränta, men att vad sålunda stadgats dock ej skall äga tillämpning, där av omständigheterna framgår, att förfarandet icke inneburit utnyttjande av annan persons trångmål, oförstånd eller lättsinne. En dylik avfattning skulle nära överensstämma med lydelsen av ockerstadgandet i 10 § av 1923 års lag med vissa bestämmelser rörande hyra. Mot en sådan ändring av lagen kan emellertid invändas, att ändringen innebär ett avsteg från den hittills så gott som undantagslöst upprätthållna principen, att den som för talan mot annan om ansvar för brott har att styrka, att alla brottsrekvisit föreligga. Den ifrågasatta utvägen torde därför icke böra tillgripas, med mindre den blivande utredningen visar, att välgående skäl därför äro för handen.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställde utskottet, att riksdagen i anledning av motionen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa utredning, huruvida och på vad sätt en effektivare lagstiftning mot ocker vid försträckning kunde komma till stånd, samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

Riksdagen avlät i enlighet med utskottets hemställan skrivelse till Kungl. Maj:t (nr 325).

I anledning av riksdagens skrivelse anbefalldes Kungl. Maj:t överståthållarämbetet och länsstyrelserna att före den 1 januari 1929 avgiva utlåtanden i ärendet.

Därefter har Kungl. Maj:t den 27 januari 1933 förordnat, att ärendet skulle såsom för närvarande icke föranledande någon ytterligare åtgärd av Kungl. Maj:t från vidare behandling avskrivras.

Utskottets yttrande.

Såsom den ovan lämnade redogörelsen utvisar framläggas i propositionen förslag till ändringar i såväl strafflagens allmänna som dess speciella del. Beträffande den allmänna delen föreslås att ett tillägg skall göras till nödvärnsstadgandet i 5 kap. 10 § samt att i 5 kap. 12 § skall införas ett stadgande i syfte att inskränka den ansvarighet som vår lag i många fall ålägger förövaren av en brottslig gärning även för sådana effekter av gärningen som inträffat av våda.

Ändringarna i strafflagens speciella del äro i huvudsak grundade på förslag som framkommit under den 1935 verkställda utredningen angående ändringar beträffande straffsatserna för särskilda brott m. m., vilken utredning avsåg att bringa strafflatituderna för olika brott i bättre överensstämmelse med brottens svårhetsgrad enligt nu rådande uppfattning. I flertalet fall inskränka sig förslagen till straffsatserna. Nedsättning av minimistraffet eller införande av nedsatt straff vid synnerligen mildrande omständigheter föreslås beträffande 12 kap. 1, 2 och 4 §§ (förfalskning av vissa allmänna och enskilda handlingar), 13 kap. 1 § (mened), 14 kap. 36 och 37 §§ (visst slag av misshandel m. m.), 15 kap. 12 och 13 §§ (våldtäkt m. m.), 20 kap. 7 § (återfall i stöld), 23 kap. 1 § (bedrägeri mot borgenärer) samt 25 kap. 12 § (kvalificerad förskingring av ämbetsman). Straffskärpningar, delvis begränsade till fall då synnerligen försvärande omständigheter föreligga, föreslås å andra sidan beträffande 14 kap. 9 och 13 §§ (vållande till annans död; viss misshandel) samt 22 kap. 1, 2, 5, 11 och 14 §§ (bedrägeri; förskingring; trolöshet mot huvudman). I fråga om 23 kap. 3 § (vårdslöshet mot borgenärer) föreslås såväl skärpning av straffet för fall då omständigheterna äro synnerligen försvärande som ock viss straffnedsättningsmöjlighet. Med avseende å otuktsförbrytelserna i 18 kap. 1—9 §§ innefattar förslaget på flera punkter en mera genomgripande omarbetning. Förutom ändringar i fråga om straffsatserna föreslås sålunda såväl upphävande av vissa utav de nuvarande straffbestämmelserna som straffbeläggande av förut strafflösa gärningar. En viss utvidgning av gränserna för det straffbara området föreslås även genom ett stadgande (15 kap. 15 a §) avsett att komplettera de nuvarande våldtäktsbestämmelserna, medan stadgandena om horsbrott (17 kap. 1—3 §§) föreslås skola upphävas. Övriga ändringsförslag beträffande strafflagens speciella del äro av mera formell natur.

I propositionen framläggas vidare dels som en konsekvens av ändringen i 17 kap. strafflagen förslag om ändrad lydelse av 11 kap. 8 § giftermålsbalken, dels, huvudsakligen som konsekvens av vissa utav de föreslagna ändringarna i strafflagen, förslag angående ändrad lydelse av 3 och 5 §§ i lagen om behörighet att utöva läkarkonsten och dels slutligen förslag om skärpning av det i lagen angående ocker stadgade straffet.

Beträffande ändringarna i strafflagens speciella del vill utskottet framhålla, att en mera allmän översyn av denna del av strafflagen icke skett efter den

lagstiftning, som 1890 genomfördes på grundval av Nya lagberedningens 1887 avgivna förslag om ändring i vissa delar av strafflagen. Då, såsom i propositionen uttalats, den allmänna rättsuppfattningen med tiden förändras när det gäller frågan om vilken grad av samhällsfarlighet, som en viss i strafflagen upptagen handling kan anses ådagalägga, ävensom frågan huruvida en handling är av sådan natur att samhället bör mot densamma reagera med straff, är det tydligt att en så gammal strafflag som vår måste, oavsett de partiella reformer som däri tid efter annan vidtagits, innehålla icke så få straffbestämmelser som äro stridande mot nu rådande uppfattning. Det måste därför anses synnerligen lyckligt att en förnyad, något allmännare översyn, låt vara väsentligen begränsad till straffsatserna, nu kommit till stånd. Naturligen kan med visst berättigande göras gällande att även på andra områden av strafflagen än de i förslaget berörda finnas fall där en ändring lämpligen bort ske, liksom det ock på en eller annan punkt kan ifrågasättas huruvida en vidtagen ändring varit av trängande behov påkallad. Utskottet har emellertid icke funnit anledning föreligga att på sistnämnda grund avstyrka någon av de föreslagna ändringarna. Enligt utskottets förmenande tillgodoser lagförslaget i sin helhet på ett lämpligt sätt de mera framträdande behoven av reformer på de områden som av förslaget beröras.

I anledning av vissa av förslagets bestämmelser vill utskottet göra följande uttalanden.

Det i propositionen till införande såsom ett andra stycke i 5 kap. 12 § föreslagna stadgandet innebär att i lagen stadgade straffskärpningar för fall då någon av brottslig gärning får viss kroppsskada eller död i regel ej skola få tillämpas när sådan utgång inträffat av våda, såframt ej gärningsmannen efter vunnin insikt om faran underlåtit att göra vad i hans förmåga stått för att avvärja denna verkan. Detta förslag innefattar ett försök att åstadkomma en mera allmän reform med avseende å strafflagens erkänt otillfredsställande bestraffningsregler vid s. k. objektiva överskott, enligt vilka regler en av en brottslig gärning härrörande, icke avsedd särskild effekt regelmässigt medför ett förhöjt straff för gärningsmannen oberoende av om denna effekt på grund av oaktsamhet (vållande) kan läggas honom till last eller den åstadkommits av våda. Den sålunda föreslagna lagändringen står i överensstämmelse med de principer, som i förevarande avseende gälla i modern strafflagstiftning. Vid det närmare genomförandet av en dylik ny princip i en gammal strafflag möta uppenbarligen betydande svårigheter. Härav har föranletts viss begränsning av reformen, i det att dels densamma inskränkts till de fall då den straffskärpande omständigheten utgöres av döden eller viss kroppsskada och dels därutöver undantag gjorts beträffande de i 14 kap. 7, 8 och 14 §§ meddelade straffbestämmelserna för fall då flera deltagit i misshandel, varav någon fått döden eller viss svårare kroppsskada. Att därigenom skilda principer komma att vara gällande beträffande olika lagrum av ifrågavarande art är utan tvivel att anse som en olägenhet. Även med den angivna begränsningen kommer, enligt vad av motiveringen framgår, det föreslagna stadgandet att erhålla tillämplighet med avseende å ej

mindre än 38 olika lagrum. Dessa lagrum äro av flera olika typer, och en del av dem äro så avfattade, att deras lydelse icke direkt anknyter till den föreslagna lagtexten. Det hade med hänsyn härtill varit önskvärt att stadgandet erhållit en avfattning som givit klarare besked angående dess tillämplighetsområde. Lämpligt hade även varit, att stadgandet avfattats på ett sätt som bättre än den föreslagna lydelsen varit ägnat att förebygga missuppfattningen att bevisbördan för att den straffskärpande omständigheten inträffat mera av våda än av vållande skulle åvila den tilltalade.

En närmare granskning visar emellertid, att de angivna olägenheterna svårligen kunna undgås vid en partiell reform som den förevarande, och vad mot stadgandet här ovan blivit anmärkt synes därför icke böra utgöra hinder för dess upptagande i lagen. Vad särskilt angår oklarheten i fråga om stadgandets tillämplighetsområde torde risk för missförstånd härutinnan icke komma att föreligga. Vid samtliga de av stadgandet berörda, i propositionen uppräknade lagrummen läser för övrigt i den sedvanligen brukade lageditionen hänvisning till 5 kap. 12 § komma att göras.

En av följdändringarna till stadgandet i 5 kap. 12 § andra stycket utgör den föreslagna skärpningen av straffskalan i 14 kap. 13 §. Denna skala har redan under nuvarande förhållanden ofta befunnits otillräcklig för beaktande av de försvärande omständigheter som vid misshandel enligt detta lagrum kunna föreligga. I förevarande sammanhang påkallas skärpningen särskilt därav, att efter införandet av den föreslagna bestämmelsen i 5 kap. 12 § andra stycket ett flertal fall, som hittills bestraffats enligt strängare straffbestämmelser i 14 kap. (4, 5, 11 eller 12 §), kunna bliva att bedöma allenast enligt 13 §. Det förefaller uppenbart att straffskalans maximum i anledning härav bör höjas. Utskottet har övervägt, huruvida icke en mera betydande höjning än i propositionen föreslagits borde komma till stånd för undvikande av stötande ojämnheter vid bedömandet av vissa relativt närstående fall. Vid misshandel varav döden följt blir nämligen det lägsta straff som — vid synnerligen mildrande omständigheter — kan ådömas, därest dödens inträde skall på grund av oaktsamhet läggas gärningsmannen till last, enligt 14 kap. 4 § straffarbete i fyra år och enligt 14 kap. 5 § straffarbete i två år, under det att enligt förslaget maximistraffet för den händelse vållande till döden ej kan anses tillförlitligen ådagalagt kommer, i fall då 14 kap. 13 § blir tillämplig, att stanna vid fängelse i ett år. En dylik lucka i straffskalorna, vilken icke äger motsvarighet i graden av skuld hos gärningsmannen, bör givetvis om möjligt undvikas. Emellertid kan ett närmande av här ifrågakommande straffskalor till varandra komma till stånd även genom sänkning av bl. a. straffminima i 14 kap. 4 och 5 §§, för vilken åtgärd vissa skäl kunna anföras. Ett avgörande härutinnan synes dock kräva en mera ingående utredning omslutande strafflagens samtliga misshandelsbestämmelser, och utskottet har därför ansett sig böra avstå från att nu framlägga förslag, som möjligen skulle föregripa frågans enhetliga lösning.

Beträffande förslaget om ändring i 22 kap. 1 § synes anledning till tvekan föreligga endast med hänsyn till frågan om icke den föreslagna avfattningen

kan komma att föranleda för sträng bestraffning av de bedrägerifall av ringare svårhetsgrad, som ej sällan förekomma. Det kunde fördenskull ifrågasättas huruvida icke i lagtexten uttryckligen borde utsägas att bötesstraff kan få förekomma jämväl då den av brottet uppkomna skadan är ringa. Emellertid lär man kunna utgå från att även med lagrummets föreslagna lydelse regelmässigt kommer att dömas till böter i sådana fall. Det torde för övrigt kunna befaras att även en obetydlig utvidgning av förutsättningarna för användande av bötesstraff skulle kunna leda till att den önskvärda strängare bestraffningen av normalfallen ofta nog i praktiken komme att utebliva. På grund härav har utskottet ansett sig böra lämna förslaget i denna del utan erinran.

Redan i sitt utlåtande över de vid 1933 års riksdag väckta motionerna angående viss skärpning av straffen för förskingring och trolöshet mot huvudman (22 kap. 11 och 14 §§) uttalade utskottet, att det vore önskvärt att snarast möjligt vidtoges en höjning av straffet för svårare förskingrings- och trolöshetsbrott. Av vad som förekommit dels vid behandlingen av nämnda motioner och dels under den utredning som ligger till grund för det nu föreliggande förslaget framgår, att den allmänt såsom önskvärd ansedda straffskärpningen kan genomföras på olika sätt. I propositionen har omnämnts att av förslagens genomförande följer, att även för lindriga brottsfall preskriptionstiden förlänges från fem till tio år. Utskottet har därför övervägt huruvida icke skäl föreläge att i stället knyta skärpningen av straffet till den omständigheten att brottet skett i utövningen av yrke eller tjänst. Genom en sålunda bestämd kvalifikation skulle emellertid stundom möjlighet till ådömande av tillräckligt strängt straff komma att saknas vid andra icke mindre svårartade fall, t. ex. då en förmyndare tillgodogör sig sin myndlings tillgångar eller då en förmögenhet, som av en till åren kommen person till annan överlämnats för förvaltning, fränhändes ägaren. Med hänsyn härtill har utskottet funnit den i propositionen föreslagna utformningen av kvalifikationsgrunden böra tillerkännas företräde.

Sakkunnigförslaget angående ändringar i strafflagen beträffande straffsatserna för särskilda brott m. m. innefattade jämväl ändringsförslag med avseende å straffbestämmelserna i 18 kap. 10 § angående otukt mot naturen (homosexuell otukt och otukt med djur). I fråga om den homosexuella otukten innebar detta förslag väsentligen att straff skulle inträda allenast då otukt övats med person under 20 år ävensom då styresman, föreståndare eller annan tjänsteman, läkare, uppsyningsman eller vaktbetjänt vid inrättning, som avses i 18 kap. 6 § andra stycket, övat otukt med där intagen person, även om denne fyllt 20 år, samt vidare att en betydande skärpning av maximistraffet (till 4 års straffarbete) skulle genomföras för fall då otukt övats med barn under 15 år. Ändringsförslagen beträffande 18 kap. 10 § ha emellertid icke upptagits i propositionen, förnämligast på den grund att ett genomförande av principiell strafffrihet för homosexuell otukt ansetts böra föranleda vissa ändringar inom andra områden av lagstiftningen, i syfte

främst att bekämpa sådana särskilda yttringar av homosexualiteten, vilka ur olika synpunkter framstå såsom samhällsfarliga. Utskottet, som finner de i propositionen anförda skälen för att förslag i frågan nu ej blivit framlagt förtjänta av allt beaktande, vill emellertid betona att denna lagstiftningsfråga måste anses vara av trängande beskaffenhet samt att en snar lösning av frågan i huvudsaklig överensstämmelse med de sakkunnigas förslag synes böra eftersträvas. Ej minst angeläget är att den föreslagna straffskärpningen beträffande homosexuella förgripelser mot barn blir genomförd. I anledning härav vill utskottet föreslå att riksdagen till Kungl. Maj:t avlåter skrivelse med anhållan att Kungl. Maj:t snarast måtte låta utarbeta och för riksdagen framlägga förslag till ändrad lagstiftning i fråga om den homosexuella otuktens straffrättsliga behandling.

Såsom i propositionen anförts torde icke råda mer än en mening om att de sedan 1901 gällande straffbestämmelserna för ocker icke möjliggöra ett effektivt ingripande mot gärningar av ifrågavarande slag. I propositionen har ock framhållits att för sådant ändamål är nödvändigt icke blott att straffet höjes utan även att en omarbetning av själva brottsgreppet kommer till stånd, vilken ger åt detta en vidare utsträckning samtidigt som brottsbeskrivningen erhåller en klarare avfattning. Propositionen innehåller förslag om en betydande straffskärpning, vilken utskottet finner väl motive-rad. Däremot har icke någon omarbetning av brottsbegreppet kunnat ske, enär en sådan skulle kräva en jämförelsevis omfattande utredning. Erfarenheten torde giva vid handen, att ocker i vårt land förekommer i betydande omfattning, vilken snarast, att döma av flera inträffade händelser, ökats under senare år. Att så är fallet framhålles även uti de motioner, som utskottet i förevarande sammanhang förehaft. Det behov av en effektivare lagstiftning i ämnet, som kommit till uttryck i den av 1928 års riksdag på utskottets hemställan till Kungl. Maj:t avlåtna skrivelsen med anhållan om utredning, föreligger således alltjämt och kan, enligt det ovan anförda, icke anses tillgodosett enbart genom den nu föreslagna straffskärpningen. Vid sådant förhållande finner utskottet angeläget att utredning i syfte att åvägbringa en effektivare lagstiftning med det snaraste igångsättes och att därav föranledda förslag utan uppskov föreläggas riksdagen. Utredningen synes böra omfatta även vissa former av ocker, vilka för närvarande icke äro föremål för straffrättslig reaktion.

Under åberopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

A) att förevarande proposition måtte av riksdagen bifallas;

B) att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t snarast ville låta utarbeta och för riksdagen framlägga förslag till ändrad lagstiftning i fråga om den homosexuella otuktens straffrättsliga behandling;

C) att riksdagen i anledning av motionerna II: 358 och 359 måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t snarast ville låta verkställa utredning angående åvägabringande av en effektivare lagstiftning mot ocker samt för riksdagen framlägga det förslag vartill utredningen kan för-
anleda.

Stockholm den 29 april 1937.

På första lagutskottets vägnar:

K. SCHLYTER.

Vid detta ärendes behandling ha närvarit:

från första kammaren: herrar *Schlyter*, *Klefbeck*, *Erik Anderson*, *Velander**, *Ernst Svenson**, *Löfgren*, *Branting** och *Otto Wangson*;

från andra kammaren: herrar *Bergquist*, *Lindqvist* och *Hedlund* i Östersund, fru *Östlund* samt herrar *Olsson* i Mellerud, *Larsson* i Hede, *Eriksson* i Toftered och *Gezelius*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservationer:

1. Beträffande 22 kap. 11 och 14 §§ strafflagen av herrar *Löfgren*, *Bergquist*, *Lindqvist* och *Gezelius*, vilka anfört:

»Att de i gällande lag fastställda straffsatserna för förskingring och tro-
löshet mot huvudman böra skärpas då fråga är om sådana brott av mera
kvalificerad art, torde icke vara föremål för delade meningar. Frågan är en-
dast på vad sätt en sådan straffskärpning lämpligen bör genomföras. En-
ligt Kungl. Maj:ts av utskottet tillstyrkta förslag skall förhöjt straff kunna
inträda, så snart synnerligen försvårande omständigheter föreligga. En dylik
utformning av förutsättningarna för straffskärpning kan enligt vår mening
icke anses lycklig. Ett sådant stadgande kommer att medföra, att preskrip-
tionstiden för samtliga brott av ifrågavarande art, alltså även för de mest
obetydliga, kommer att utsträckas från nuvarande fem år till tio år. En så
omfattande utvidgning av preskriptionstiden är ej enbart av teoretiskt intres-
se, utan olägenheterna därav torde i praktiken komma att visa sig vara av
betydelse. En målsägande kan låta hotet om straff för ett ringa försking-
ringsbrott under lång tid sväva över den skyldige och därigenom på denne

utöva ett starkt tryck för uppnående av en eller annan förmån, ett förhållande som lagstiftaren icke i någon mån bör uppmuntra. Överhuvud måste det anses synnerligen otillfredsställande att hålla frågan om utkrävande av straff för rena förseelser, vartill vissa förskingringsbrott kunna hänföras, svävande under längre tid. Erfarenheterna från tillämpningen av stadgandena om bedrägeribrott, vilka innebära lika preskriptionstid för brott av helt olika svårhetsgrad, torde icke mana till efterföljd. Det lär ej heller kunna bestridas, att, såsom de i ärendet tillkallade sakkunniga framhållit, den allmänpreventiva effekten av en sådan avgränsning av straffskärpningen, som upptagits i Kungl. Maj:ts förslag, torde försvagas av den hos hithörande brottslingar vanliga benägenheten att betrakta just det egna brottet såsom relativt lindrigt. Uteslutet är ej heller, att den av Kungl. Maj:t föreslagna utformningen i praxis icke kommer att medföra den höjning av straffen för ifrågavarande brott som avses, då domstolarna ofta nog äro mindre benägna att tillämpa en mera allmänt angiven kvalifikationsgrund.

Med hänsyn till ovan anförda synpunkter torde det vara av vikt att söka finna en sådan avfattning av förutsättningarna för förhöjt straff, att syftet därmed nås utan att påtagliga olägenheter därav uppkomma. Detta lär kunna vinnas genom att såsom särskild kvalifikationsgrund upptages, att den brottslige förskingrat gods, som han på grund av yrke eller tjänst fått sig anförtrott. Därigenom ernås, att en straffskärpning genomföres för det stora flertalet fall av sådana brott, där en dylik skärpning är påkallad, utan att de obetydliga förskingringsbrotten underkastas längre preskriptionstid än enligt gällande lag. Visserligen kunna med en sådan utformning, såsom utskottet påpekat, fall förekomma, då straffskärpning icke kan äga rum, ehuru en sådan vore önskvärd, men i de flesta fall torde olägenheterna av att i ett eller annat fall ett straff ådömes, som enligt allmänna opinionens uppfattning ej är tillräckligt strängt, vara mindre än de obestridliga nackdelar som Kungl. Maj:ts förslag är ägnat att medföra.

På grund härav hemställa vi,

att riksdagen, med förklarande att Kungl. Maj:ts förslag till ändrad lydelse av 22 kap. 11 § strafflagen ej kunnat av riksdagen antagas, måtte för sin del antaga följande lydelse av nämnda lagrum samt 14 § i samma kapitel:

22 KAP.

11 §.

Förfalskar man — — — två år.

Förskingrar man gods, som man på grund av yrke eller tjänst fått sig anförtrott; må tiden för straffarbetet till fyra år höjas.

14 §.

Går fullmäktig i sak, den honom betrodd är, svikligen hufvudmannens vederpart tillhanda, vare sig med skrifts uppsät-

tande, eller med råd eller skäl, eller eljest till huvudmannens skada främjar sin eller andras nytta, eller begår syssloman vid annat uppdrags utförande trolöshet emot huvudman; straffes högst med straffarbete i två år.

Handlade sysslomannen i utövningen av yrke eller tjänst; må tiden för straffarbetet till fyra år höjas.

Såsom syssloman skall ock straffas, efter ty i 1 eller 2 mom. är sagt, förmyndare och god man, som förordnats för omyndig, sjuk eller bortovarande, så ock ledamot i styrelse för bolag eller förening samt annan, som är satt att leda bolagets eller föreningens angelägenheter.

Förleder man — — — med böter.»

2. Beträffande 23 kap. 3 § strafflagen av herrar *Löfgren, Otto Wangson, Bergquist, Lindqvist* och *Olsson* i Mellerud, vilka anfört:

»Enligt det i propositionen framlagda lagförslaget skall straff för det brott, vilket plägar rubriceras som uppenbar vårdslöshet mot konkursborgenärer, i likhet med vad gällande lag föreskriver regelmässigt utgöra fängelse. En nyhet i förslaget är däremot att, då omständigheterna äro synnerligen försvårande, straffarbete i högst två år skall ådömas samt att vid synnerligen mildrande omständigheter straffet, såvitt avser vårdslös bokföring, skall kunna bestämmas till böter, dock ej under trettio dagsböter.

Under förarbetena till förevarande strafflagsrevision har från flera myndigheter uttalats det önskemålet, att i straffskalan för vårdslöshet mot konkursborgenärer måtte intagas böter vid synnerligen förmildrande omständigheter. Såsom skäl härför har åberopats, bland annat, att de oftast förekommande brotten av ifrågavarande slag under nuvarande förhållanden till sin natur äro synnerligen lindriga, samt att hotet om frihetsstraff ej sällan utnyttjas av en borgenär för att förmå en konkursgäldenär att uppbringa medel till täckande av dennes fordran i konkursen.

Enligt vår mening föreligga också starka skäl för att införa bötesstraff vid förmildrande omständigheter beträffande samtliga de brott, som avses i 23 kap. 3 § strafflagen. Det torde icke kunna bestridas, att dessa brott ofta nog äro av synnerligen lindrig art, och gränsen mellan straffbar vårdslöshet och en, låt vara lättsinnig men dock förståelig, optimism som ej kan anses brottslig är ofta nog flytande. Den omständigheten, att enligt vad erfarenheten giver vid handen straffhotet för vårdslöshet i konkurs, vilket brott får åtalas endast efter angivelse av målsägande, i ganska stor utsträckning användes av en fordringsägare för att tilltvinga denne förmåner framför andra borgenärer, utgör ett ytterligare skäl att, då brottet är ringa, bereda möjlighet att utbyta frihetsstraff mot bötesstraff. Några större betänkligheter ur *allmänpreventiv synpunkt* att medgiva ådömande av bötesstraff ej blott vid vårdslös bokföring utan vid samtliga vårdslöshetsbrott torde ej föreligga, så mycket mindre som straffet för vårdslöshet vid synnerligen försvårande omständigheter höjes till straffarbete.

Med hänsyn härtill hemställa vi,

att riksdagen, med förklarande att Kungl. Maj:ts förslag till ändrad lydelse av 23 kap. 3 § strafflagen ej kunnat i oförändrat skick av riksdagen antagas, måtte för sin del antaga följande lydelse av nämnda lagrum:

Prövas gäldenär, som kommit i konkurstillstånd, hava visat uppenbar vårdslöshet mot sina borgenärer därigenom

1) att han till sitt hushåll eller sina personliga utgifter använt, eller på spel eller andra därmed jämförliga företag, där utgången berott av ren tillfällighet, eller genom vingleri i växelrörelse eller lättsinnigt ingångna ansvarsförbindelser förlorat belopp, som icke stått i skäligt förhållande till hans ställning eller tillgångar;

2) att han antingen inom de sista trettio dagarna förr än han sin egendom avträdde eller borgenärs ansökning därom honom kungjord blev, eller ock i fall, då konkursen följt på offentlig ackordsförhandling utan konkurs såsom i 2 § under 1) sägs, inom de sista trettio dagarna före ingivandet av ansökningen om inledande av ackordsförhandling eller därefter indragit penningar, borgat varor eller sålt egendom och ej kan nöjaktigt reda därför visa;

3) att han, där han idkat handel eller annan rörelse, varöver bok hållas bör, sådan bokföring icke ordentligen fullgjort;

4) att han, sedan han på sådant obestånd kommit, att han inse bort, det han ej kunde rätt för sig göra, genom försäljning av egendom till uppenbart underpris eller på annat sådant sätt berett sig penningtillgång, eller gynnat någon borgenär, till de övrigas förfång, med betalning, pant eller annan säkerhet för fordran, som ej förfallen varit eller varför viss förfallotid ej varit utsatt och krav ej heller hos gäldenären skett, eller, i uppenbar avsikt att fördröja utbrott av konkurs, sin rörelse fortsatt och därunder penningar eller varor upplånat;

dömes till fängelse. Äro omständigheterna synnerligen försvårande, dömes till straffarbete i högst två år; äro de synnerligen mildrande, må dömas till böter, dock ej under trettio dagsböter.

Samma lag — — — 4) sägs.»